גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלָאוֹת מִתּוֹרָתֶךָ

נִפְלָאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

אנחנו לא יוצאים לשליחות כדי לכבוש־לכפות את העולם להכנע לדעתנו. יהודי יוצא לשליחות מתוך הרגשה עמוקה של רחמים — אם יש מישהו שלא מכיר את ה', שלא יודע את מה שאני יודע, הוא מאד מסכן, אני מרחם עליו ורוצה לזכות אותו במה שאני יודע. על משיח כתוב "כי מרחמם ינהגם" ("**כי מרחמם**" בגימטריא **משיח**) — השליחות וההנהגה אצלנו באות מתוך רחמים.

[מתוך השיעור 'קטנות וגדלות בספירת העומר']

בהר־בְּחֻקֹּתַי תשפ"ה

355 | שנה שביעית

בהר־בחקתי ה'תשפ"ה

04 **קטנות וגדלות בספירת העומר**
ביאור חסידי לכוונות האריז"ל לספירה
סדר העבודה בנפש בשלבי הקטנות והגדלות בכוונות ספה"ע

14 **הניגון החסידי**
מספר 565
ניגון איטי מערב ר"ח מנחם־אב תשפ"ד

15 **זכות, קרן ופירות**
לימוד ב"חנה אריאל" למוהרי"א מהומיל
אמונת ישראל ואתכפיא ואתהפכא

20 **וספרתם – פניני ספירת העומר**
כמות ואיכות בספירת העומר
הספירה הכמותית מקפיצה את האיכות

25 **פרקי אבות – פרק ה משנה יז**
מחלוקת לשם שמים
הסינתזה של הלל ושמאי

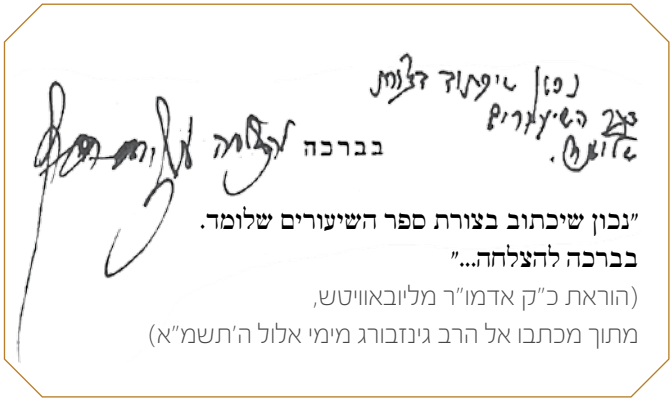
26 **הסיפור החסידי**
סודות משמים
הרמח"ל

28 **מענות ותשובות**
תשובות הרב לשואלים
קושיות על התורה והיהדות

29 כַּמָּה וְכַמָּה
סוֹד הַשָּׁבַע
רָזִי יְלַמֵּד אוֹתָנוּ מַהוּ סוֹד הַמִּסְפָּר שֶׁבַע

העלון מופק ע"י עמותת **אוהבים להיות יהודים**.
לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים:
itiel@pnimi.org.il
עריכה: אביב מויאל
עיצוב: דעה אביחיל
מערכת: הרב יוסף פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי
עריכת מקורות: ישראל כץ, מנחם־זאב וינגורט, יוחאי אלימלך רווה

"נכון שיכתוב בצורת ספר השיעורים שלומד. בברכה להצלחה..."
(הוראת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש, מתוך מכתבו אל הרב גינזבורג מימי אלול ה'תשמ"א)

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל בית ישראל בכל מקומות מושבותיהם ובתוכם לקוראינו היקרים. לפניכם גליון נפלאות ל**שבת פרשת בהר־בחקתי,** מלא ב**כל טוב כתמיד!**

השבוע בגליון:

בחלק השיעורים, פעמיים כי טוב: **שיעור טרי, פלאי ומיוחד בכוונות האריז"ל** לספירת העומר. ומשנהו, **שיעור במאמר חסידות של הגה"ח הרב יצחק אייזיק מהומיל** לכבוד יומא דהילולא שלו שחל בשבת זו – **יסוד שביסוד.**

בשיעור הראשון – **קטנות וגדלות בספירת העומר** – לוקח הרב את **הכוונות הסבוכות של הקטנות והגדלות** שנמשכות בספירת העומר והופך אותן ל**מהלך נפשי־קיומי,** דרך סלולה של **שליחות** שמתחילה מאברהם אבינו. **המהלך המורכב הופך לפשוט ומסודר,** ומוליד מתוכו **סדרה של תובנות נפלאות על ההכנה לשליחות,** על **המניע הפנימי שלה,** על **ההתמודדות עם הבלבול** כשרואים "צדיק ורע לו", ועוד ועוד. שיעור ש**ממש אסור להפסיד,** גם אם הוא דורש **קצת מאמץ בהתחלה.**

בשיעור השני – **זכות, קרן ופירות** – נלמד **מאמר קצר ויפהפה של רבי אייזיק מהומיל,** בעל ההילולא של יום "יסוד שביסוד", שבמשך השנים הפך ליום התוועדות־רבתי לאנשי "עוד יוסף חי". במאמר מוסבר שה"קרן" של מצוה היא **האמונה היהודית היחודית** של הגברא, מקיים המצוה, וה"פירות" שלה הם גילוי האלקות ב**חפצא בו מקיימים את המצוה.** האלקות הזו בדרך כלל מסתתרת, שמורה לעולם הבא, אבל **במצוות שיש בהן אתכפיא מיוחדת יש גילוי מהפירות בעולם הזה,** ובמצוות שיש בהן אתהפכא – **גילוי הטבע היהודי המשתוקק לקיום המצוה** – יש בעולם הזה גם גילוי מסוים מהקרן. בהשגחה פרטית, **יוסף הצדיק** הוא גיבורו של השיעור (שנמסר בסמיכות לי"ט כסלו השנה). הלמדנים יהנו גם מכך ש**ההבנה החסידית העמוקה צומחת** כאן **מתוך סוגיא בנגלה** ומקבלת 'אותיות' למדניות.

במדור **וספרתם** (המורחב בגליון, אבל המצומצם מאד ביחס ליריעה המלאה ממנה הוא נגזר) נלמד הפעם על המושגים **כמות ואיכות** בהקשר ל**ספירת העומר,** בתחרות בין ספירת הימים הכמותית וספירת השבועות האיכותית מי מגיע רחוק יותר... ושוב נעסוק במושגים של **קטנות וגדלות בהיבט אחר.**

שבת שלום ומבורך,

המערכת

סדר הלימוד לשבוע פרשת במדבר הבעל"ט:

נ"ך יומי – שמואל א' פרק לא, שמואל ב' פרקים א־ו; **משנה – סנהדרין** פרק ז.

שיעור

ביאור חסידי לכוונות האריז"ל לספירה

קטנות וגדלות בספירת העמר

קיצור מהלך השיעור

בליל שבת האחרון – כהמשך לעניני הקטנות והגדלות שנלמדים לאחרונה – זכינו לשיעור יסודי ומאלף, בו ניתן הסבר חסידי־פנימי ל**כוונות הקטנות והגדלות של האריז"ל בספירת העמר**. המבנה המורכב שמשרטט האריז"ל הפך, ביד אמן, ל**סדר עבודה נפשי־קיומי** המופיע כבר **מהיהודי הראשון** – מההשגה הראשונה, עובר להכנה לשליחות, היציאה אליה, הנפילות והמשברים שבדרך, ועד להגעה אל היעד של ראית האלקות בבהירות במציאות כולה. השיעור, שנמסר לנשים ובנות צעירות, דורש קצת 'החזקת ראש' בהתחלה – לא להתייאש ממושגי הקבלה! – אבל עולה מתוכו סדר בהיר ומתיישב, גדוש פניני השכלה ועבודה.

מדרגות קטנות וגדלות בחסידות

מי שהיתה אתמול בהתוועדות ל"ג בעומר, או שצפתה בשידור, שמעה שדברנו בסוף על כוונה עיקרית באריז"ל לספירת העמר – הסדר של קטנות וגדלות. האריז"ל מדבר על ארבע־שהם־שמונה מדרגות – קטנות וגדלות ראשונות וקטנות וגדלות שניות, גם מצד אבא וגם מצד אמא.

בחסידות, בהסבר הרגיל של מדרגות הקטנות והגדלות, לא מחלקים בין אבא ואמא, אלא רק מסבירים בכללות את המדרגות קטנות א', גדלות א', קטנות ב' וגדלות ב':

קטנות א' היא אמונה – האמונה שיש בורא לעולם (כמו הביטוי שהשתמשנו בו לאחרונה[א]

— 'ס'איז דא א גאט אויף דער וועלט').

גדלות א' היא ידיעת המציאות – שמה שהאדם מאמין בו מתאמת אצלו גם על פי השכל, עד שהוא נעשה אצלו מחויב המציאות. אני מסתכל על השלחן הזה וברור לי שיש בורא שברא אותו יש מאין ואפס המוחלט, כי השלחן לא עשה את עצמו.

אחרי שאני יודע שיש בורא לעולם אני לא רוצה להשאיר את הידיעה הזו אצל עצמי לבד – אני רוצה להפיץ אותה לכולם, לצאת לשליחות לפרסם את אלקותו יתברך בעולם

נרשם (מהזכרון) ע"י איתיאל גלעדי. לא מוגה. שבת אמר תשפ"ה – כפ"ח.

א החל משיעור אור ל־ד' שבט השתא (ח"ג – נדפס בגליון משפטים).

(כמו אברהם אבינו, היהודי הראשון), ולשם כך צריך בטחון. יש ביטוי בחסידות שעל יהודי 'ללכת בעולם'[ב] כדי לפרסם אלקות, ובשביל ללכת בעולם (להכנס ברצון להעלם והסתר העולם) צריך הרבה בטחון.

היום יש יתרון שבאמצעות הטכנולוגיה אפשר להפיץ אלקות בכל העולם בלי לצאת מהבית

אך כשיוצאים לדרך לשליחות כבר אין אותה בהירות שהיתה לאדם כשהוא ישב והתבונן בביתו — לכן זו שוב מדרגה של קטנות. זו קטנות ב', התקדמות שבאה אחרי גדלות א', אבל היא קטנות כי הבהירות מתמעטת. לכן יש צדיקים שלא אהבו לנסוע — הרבי לא נסע לשום מקום חוץ מלאהל. הבעל שם טוב נסע הרבה ולעומתו המגיד נשאר במקומו[ג]. היום יש יתרון שבאמצעות הטכנולוגיה אפשר להפיץ אלקות בכל העולם בלי לצאת מהבית (אכן, יש מעלה גדולה למי שאף על פי שיכול להפיץ חסידות מהבית מכתת רגלים וטורח להגיע אישית לצמאים לשמוע את דבר ה' פנים אל פנים — האיכות של ההשפעה היא אחרת לגמרי, יש בה הרבה יותר "דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב ופועלים פעולתם"[ד] — "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם"[ה]).

אחר כך, בזכות קיום השליחות, זוכים לגדלות ב', שהיא ראית המהות — לא רק ידיעת המציאות של ה' (גדלות א'), אלא שאני ממש רואה את ה', את נוכחות ה' בכל ("שויתי הוי' [לשון מהווה] לנגדי תמיד"[ו]). דוגמה לכך היא דברי אדמו"ר הזקן לנכדו הצמח־צדק לפני הסתלקותו — 'האמן לי, אני מסתכל על התקרה ולא רואה את הקורה אלא את כח האין האלקי שמהווה אותה'[ז]. כמו שנסביר, בגדלות ב' גם רואים במוחש השגחה פרטית על כל צעד ושעל בחיים — אני רואה שכל מה שקורה במציאות הוא פעולה של ה', אחד יחיד ומיוחד.

עד כאן ההסבר השגור בדא"ח[ח] לארבע המדרגות של קטנות וגדלות, בלי חלוקה אם הן מצד אבא או מצד אמא.

קטנות וגדלות בכוונות האריז"ל לספירה

הסדר בו מסביר האריז"ל[ט] את שמונה המדרגות של קטנות וגדלות בימי הספירה הוא מפתיע[י]. הכלל הוא שקטנות קודמת לגדלות[יב] — בפשטות, אי אפשר להיות גדול בלי להיות

ב ראה לוח "היום יום" כ"ג ניסן.

ג לוח "היום יום" ג' כסלו.

ד הובא בכ"מ כמאמר חז"ל. ראה ספר הישר שי"ג (הובא בשל"ה שעה"א אות ל); שירת ישראל לראב"ע עמ' קנו.

ה משלי כז, יט.

ו תניא שעהיחוה"א פ"ד.

ז תהלים טז, ח.

ח בית רבי פכ"ב הערה ג.

ט בכ"מ בדא"ח. ראה לדוגמה דרך מצותיך מצות השבתת חמץ ואכילת מצה ומאמר ד"ה "להבין ענין פסח ומצה" פ"ז. וראה גם שער הכוונות ענין ספירת העומר דרוש יב. נתבאר ב**חסדי דוד הנאמנים** ח"ו עמ' 37 והלאה; שיעור אמונה ובטחון 22 (ח"ב – נדפס בגליון במדבר תשע"ט).

י פע"ח שער ספירת העומר.

יא ככלל, הרביים – החל מהבעל שם טוב – דרשו סדר (ראה לוח "היום יום" ז' תמוז). יש מי שאצלו יש סדר טוב שאינו מפתיע כלל – סדר צפוי לכל יראי־שמים ותלמיד חכם – אבל יש שהסדר אצלו מפתיע מאד, בבחינת "שטותיה [שטות דקדושה מפתיעה] לסבא" תוך כדי "שיטתיה [שיטה מסודרת] לסבא" (כתובות יז, א) – שטות דקדושה בסדר מסודר היא הנוסחה המשיחית של "אורות דתהו בכלים דתיקון" (שיחת כ"ח ניסן תנש"א). באריז"ל (פע"ח שער ספיה"ע פ"ו) כוונה עיקרית בספירה – המקבילה לכוונת חסד שבחסד וכו' – היא התכללות **ז** מלכין קדמאין דמיתו, סוד אורות דתהו (המלכים דתהו) בכלים דתיקון (התכללות), אי־סדר גלוי (כאשר בקליפה כל אחד מחזיק את עצמו מיד ל'גדול') שנכנס בתיקון לסדר מפתיע. שטות דקדושה כשיטה באה לידי ביטוי במיוחד בחתונה (כנושא הסוגיא בכתובות שם), יחוד **מה** ו־**בן** (סוד **מהיטבאל**, אשת הדר, ההפתעה שבסוף סיפור המלכים דמיתו). וכמה רמזים: **סדר מפתיע** עולה 864, "**עבדו את ה' בשמחה**" (תהלים ק, ב; והיינו שמחת חתן וכלה הנ"ל) וכו', כאשר ממוצע כל תבה הוא "**בן פרצי**" וממוצע כל אות הוא 108 (**חק־מנהיג** כו'). **סדר מפתיע** במילוי עולה 1781, 13 פעמים 137 (שלישי **תהו**, ממוצע כל אות, סוד **יש מאין** ו**אין מיש**). **סדר מפתיע** בפשוט, במילוי ובקדמי עולה 6130, י"פ **תריג**, סדר מצות ה'.

יב אמרי פנחס אות תתשכ. נתבאר ב**סוד ה' ליראיו** ש"כ.

קודם קטן. לכן הייתי מצפה שהמדרגות תהיינה לפי הסדר — קודם ארבע המדרגות שמצד אמא, מקטנות א' עד גדלות ב', ואחר כך ארבע המדרגות שמצד אבא, או, אולי טוב יותר, קטנות א' מצד אמא ואז קטנות א' מצד אבא, גדלות א' מצד אמא ואז גדלות א' מצד אבא וכו'. אבל הסדר אצל האריז"ל הוא לגמרי לא כך. איך האריז"ל מסביר?

בכל שבוע מאירות כל המדרגות ששייכות לאותה ספירה בסדר הזה: ביום הראשון, יום החסד, מאירה גדלות א' מצד אבא. ביום השני, יום הגבורה, מאירה גדלות א' מצד אמא. ביום השלישי, יום התפארת, מאירות שתי המדרגות של קטנות ב', גם מצד אבא וגם מצד אמא. ביום הרביעי, יום הנצח, מאירה גדלות ב' מצד אמא. רק ביום החמישי, יום ההוד, מגיעים למה שהייתי מצפה שיהיה בהתחלה — קטנות א', גם מצד אבא וגם מצד אמא. כעת לכאורה נשארה רק מדרגה אחת, גדלות ב' מצד אבא, אבל נשארו עוד יומיים, לכן המדרגה הזו מתחלקת לשתי בחינות — מה שלא ראינו באף מדרגה אחרת — כאשר ביום הששי, יום היסוד, מאיר הרשימו של גדלות ב' וביום השביעי, יום המלכות, נכנסת העצמות של גדלות ב' (זהו הדבר היחידי שהייתי מצפה לו לפי הסדר[יג] — שהכל יסתיים במדרגה הכי גבוהה, גדלות ב' מצד אבא).

ולסיכום:

יום א'	יום ב'	יום ג'	יום ד'	יום ה'	יום ו'	יום ז'
גדלות א' דאבא	גדלות א' דאמא	קטנות ב' דאבא ודאמא	גדלות ב' דאמא	קטנות א' דאבא ודאמא	רושם גדלות ב' דאבא	עצמות גדלות ב' דאבא

יש כאן הרבה דברים שצריכים להבין: למה הכל מתחיל מגדלות א' (ולא מקטנות א')? למה בגדלות א' אבא קודם לאמא ואילו בגדלות ב' אמא קודמת לאבא? למה המדרגות של הקטנות, גם בקטנות ב' וגם בקטנות א', מגיעות ביחד, לעומת מדרגות הגדלות שלכל אחת יש את היום שלה? אפשר אולי קצת כבר להרגיש למה בקטנות אין הבחנה, אבל צריך להסביר יותר. מה המשמעות לכך שדווקא במדרגה של גדלות ב' מצד אבא יש חלוקה לשני ימים, הרושם והעצם? וכמובן, צריך להוסיף הסבר לפי חסידות להבדל בין ארבע המדרגות מצד אבא וארבע המדרגות מצד אמא. כעת ננסה בע"ה ליתן הסבר פנימי לכל התהליך הזה:

הכרה וידיעת המציאות

איפה אנחנו מכירים מישהו שהתהליך אצלו מתחיל מגדלות א'? אמנם הכלל הוא שקטנות קודמת לגדלות, כנ"ל, אבל "אין כלל שאין בו יוצא מן הכלל"[יד]. לדוגמה, על מורנו הבעל שם טוב — שנזכיר עוד בהמשך — כתוב ש'אף פעם לא היה ילד'[טו]. ואכן, יש נשמות מיוחדות, כמו אברהם אבינו וכמו מורנו הבעל שם טוב (שמקבילים אותו לאברהם אבינו בסדר הדורות של החסידות[טז]), שמתחילות את הדרך מגדלות.

על אברהם אבינו, היהודי הראשון, כתוב "בן שלש שנים הכיר אברהם את בוראו"[יז] — הכרה שהגיעה מתוך חקירה בשכל[יח]. אברהם אבינו לא מתחיל מאמונה (שהיא קטנות א') — הביטוי "והאמן בהוי'"[יט] כתוב אצלו הרבה אחרי, לפי

יג דווקא בסוף הטוב - סוף טוב הכל טוב - נכנסים האורות המרובים דתהו (אי־סדר גלוי) ומתלבשים בכלי השכל, הכלים דתיקון של הסדר הצפוי, "אורות דתהו בכלים דתיקון" (ודוק לעיל הערה יא).

יד ראה עירובין כז, א; קידושין לד, א.

טו פתגם חסידי. ראה **אור ישראל** ח"א בביאור הסיפור "כי לא אדם הוא".

טז ראה אוצר מנהגי חב"ד אלול־תשרי עמ' רצט, וש"נ.

יז נדרים לב, א.

יח רמב"ם הלכות ע"ז פ"א ה"ג.

יט בראשית טו, ו. ממוצע עשר האותיות "**והאמן בהוי'**" הוא **אחד**, סוד "אחד היה אברהם" (יחזקאל לג, כד), המאמין ב"הוי' אחד" - יש רק **א**לקים אחד, והוא הוי' המהווה כל ומתאחד בכל, ב־**ז** רקיעים ו**א**רץ וב־**ד** רוחות העולם (ראה סמ"ק סימן ב; הובא בב"י או"ח סימן סא), וד"ל.

חז"ל הוא היה אז בן שבעים[כ]. כתוב[כא] שהכרה היא כמו ראיה בעיני השכל. חז"ל אומרים שאברהם חקר אם יש אדון לבירה "עד שהציץ עליו בעל הבירה"[כב]. לפי מה שמסבירים כעת ההצצה הזו לא היתה ראיה ממש, אלא הכרה שכלית בהירה מאד — גדלות א' מצד אבא (השייכת לאברהם, אבינו הראשון, "אב המון גוים"[כג] שבא להאיר לכולם שיש [רק] א־ל אחד).

במתן תורה כתוב "וכל העם רֹאים את הקולת"[כד], וחז"ל מסבירים "רואים את הנשמע"[כה]. בלשון הקבלה והחסידות החויה של ראית הנשמע שייכת לפרצוף ישראל סבא, ההארה של החכמה שמאירה בבינה — "חכם בבינה"[כו]. במושגים כאן, בכללות גדלות א', "ידיעת המציאות", היא בבינה (לעומת גדלות ב', "ראית המהות", ששייכת בכללות לחכמה), אבל גדלות א' מצד אבא היא הארת החכמה בבינה, חויה של ראיה בתוך השמיעה־החקירה של השכל, מה שנקרא בחסידות הכרה, כאילו רואה ממש.

אחרי שאברהם אבינו זוכה להכרה הזו הוא רוצה לשתף את כל העולם במה שהוא זכה לו, אבל הוא לא יכול לעשות זאת — את החויה הפנימית של ההכרה, הראיה שבתוך השמיעה, אי אפשר להעביר למישהו אחר. אברהם אבינו צריך הרבה מחשבה איך לתת אותיות ומילים למה שהוא חווה, איך לתת הסברים שיוכלו להעביר זאת לזולת. בסגנון של מדע, הוא צריך למצוא את הנוסחאות שמוכיחות את הגילוי לו זכה. זהו השלב השני, גדלות א' מצד אמא, שהופכת את ההכרה להתבוננות שכלית. את ההכרה עצמה אי אפשר להעביר, את ה'דערהער' הפנימי בשמיעה־ההבנה, ולכן גדלות א' מצד אמא היא לא הכרה אלא רק ידיעה, ידיעת המציאות של בורא עולם — הכרה היא הפנימיות וידיעה היא החיצוניות.

> בשביל למצוא את המילים, את ה'הוכחות' כביכול, צריך צמצום של עצם חוית ההכרה. לכן, ההכרה עצמה היא ביום הראשון, יום החסד, אבל הידיעה שאפשר להעביר הלאה היא ביום השני, יום הגבורה

בשביל למצוא את המילים, את ה'הוכחות' כביכול, צריך צמצום של עצם חוית ההכרה. לכן, ההכרה עצמה היא ביום הראשון, יום החסד, אבל הידיעה שאפשר להעביר הלאה היא ביום השני, יום הגבורה. שוב, עוד לפני היציאה לשליחות, אחרי הגדלות הראשונה, צריך עוד שלב של חשיבה עמוקה עד שאפשר להעביר את הדברים לזולת באופן המתקבל. בשלב הזה אברהם אבינו גם מתבונן וגם משוחח עם הסביבה שלו, "את הנפש אשר עשו בחרן"[כז], אבל רק לאחר מכן, כאשר ה' אומר לו במפורש "לך לך וגו'"[כח], הוא יוצא לשליחות (מכח המשלח, השי"ת) ממש — לגלות את האלקות בכל העולם כולו (מתוך ארץ ישראל).

בטחון ורחמים בשליחות

כשאברהם יצא לשליחות בפועל, הוא היה בן שבעים וחמש (ככתוב בתורה)[כט]. ביציאה לשליחות יש קטנות, הדרך ממעטת את הבהירות כנ"ל. באברהם אבינו כתוב בפירוש ש"הדרך ממעטת" וצריך הבטחה מיוחדת של ה' שבסופו של דבר דווקא דרך המיעוט הזה הוא יגיע

כ ראה הנסמן בסדר עולם רבא פ"א מאיר עין סקי"ח.
כא ראה דרך מצותיך ד"ה "להבין ענין פסח ומצה" פ"ז ובכ"ד.
כב ב"ר לט, א.
כג בראשית יז, ה.
כד שמות כ, יד.
כה רש"י על שמות כ, טו ע"פ המכילתא.
כו ספר יצירה פ"א מ"ד. "**חכם בבינה**" שוה **קבלה**, מה שהבינה מקבלת מהחכמה, וד"ל.
כז בראשית יב, ה.
כח שם פסוק א.
כט שם פסוק ד.

לגדלות האמתית[ל]. באמת, אברהם מגיע לארץ ואז יש בארץ רעב, והוא צריך לרדת למצרים, ושם לוקחים את שרה וכו'. הרעב בארץ והירידה למצרים הם מעשרת הנסיונות של אברהם אבינו[לא], מצב של קטנות, אבל זו קטנות ב', אחרי הגדלות הראשונה. כתוב בתניא[לב] שכאשר הצדיק נופל לקטנות שניה הוא לא מתרסק ממנה, יש בו כח לעבור את הקטנות הזו. לא בטוח שאם הנסיונות הללו היו בתחלת דרכו אברהם היה עומד בהם באותה צורה.

שוב, היציאה לשליחות — ללכת בעולם עם הבשורה של אברהם אבינו — דורשת **בטחון** (בגימטריא 75, הגיל של אברהם אבינו). אבל כתוב "הולך בתֹּם ילך בטח"[לג] — לפני הבטחון (פנימיות הנצח, רגל ימין) צריך תמימות (פנימיות ההוד, רגל שמאל). כמו שהסברנו הרבה פעמים[לד], ההליכה היא 'שמאל ימין', כמו בצבא — קודם "הולך בתֹּם" (שמאל) ואז "ילך בטח". שתי הרגלים, נצח והוד, הן שני סוגים של בטחון — בטחון פעיל ובטחון סביל[לה]. את הבטחון הסביל מקבל אברהם מההבטחה של ה' שהליכה זו היא "לטובתך ולהנאתך"[לו]. ההליכה מתחילה מבטחון סביל, בטחון בה' שיהיה טוב — "חשוב טוב יהיה טוב"[לז], בטוב הנראה והנגלה — וממשיכה לבטחון פעיל, בטחון בכך שהאדם יזום ויצליח, בטחון עצמי מתוקן הנדרש ביציאה לשליחות (כלומר, בטחון בה' שנותן לאדם כח לעשות חיל[לח]). שתי מדרגות הבטחון הן קטנות ב', מצד אמא (פנימיות ההוד, סיום קו שמאל, כאשר "בינה עד הוד אתפשטת"[לט]) וקטנות ב', מצד אבא (פנימיות הנצח, סיום קו הימין, שראשיתו בחכמה), אך ההליכה דורשת שיתוף פעולה מלא של שתי הרגלים — שתי מדרגות הקטנות באות באותו יום[מ].

הגילוי של שתי המדרגות הללו הוא ביום השלישי של כל שבוע בספירה, היום של התפארת שפנימיותה רחמים. אנחנו לא יוצאים לשליחות כדי לכבוש־לכפות את העולם להכנע לדעתנו. יהודי יוצא לשליחות מתוך הרגשה עמוקה של רחמים — אם יש מישהו שלא מכיר את ה', שלא יודע את מה שאני יודע, הוא מאד מסכן, אני מרחם עליו ורוצה לזכות אותו במה שאני יודע. על משיח כתוב "כי מרחמם ינהגם"[מא] ("**כי מרחמם**" בגימטריא **משיח**) — השליחות וההנהגה אצלנו באות מתוך רחמים, פנימיות מדת התפארת (היום השלישי של השבוע).

ראית ההשגחה הפרטית

בזכות היציאה לשליחות זוכים להגיע לגדלות ב'. השלב הראשון של הגדלות הוא גדלות ב' דאמא. בגדלות ב' זוכים לראית המהות — לא רק ידיעה בשכל, אפילו במדרגה של הכרה שדומה לראיה — אלא ראיה ממש, כמו נבואה (יש גם יתרון בידיעה, "חכם עדיף מנביא"[מב], אבל בפשטות הראיה הנבואית נעלית הרבה יותר).

גדלות א', הגדלות השכלית, כללה גם את הצד של אבא וגם את הצד של אמא, ישראל סבא ותבונה, שהסברנו כהכרה וידיעה. גם בגדלות ב' יש צד של אבא וצד של אמא, פרצופי אבא ואמא עילאין. איך נסביר את היחס בין שתי המדרגות? כתוב "הוי' בחכמה"[מג], ועל ראית המהות של

ל ב"ר לט, יא (הובא ברש"י על בראשית יב, ב).
לא ראה במפרשים על אבות פ"ה מ"ג.
לב חינוך קטן.
לג משלי י, ט.
לד ראה לדוגמה **מבחר שיעורי התבוננות** ח"ט עמ' 89; סמינר אור וצבע חנוכה תשנ"ח שיעור שמיני; שיעור ו' חשון תשע"ח (אמונה ובטחון 4) ועוד.
לה **סוד ה' ליראיו** ש"א פ"י (נתבאר ב**שיעורים בסוד ה' ליראיו** ח"ג עמ' רלט ואילך); **לב לדעת** מאמר אמונה ובטחון פ"ב.
לו רש"י לבראשית יב, א.
לז אג"ק אדמו"ר הריי"צ ח"ב עמ' תקלז; ח"ז עמ' קצז.
לח דברים ח, יח.
לט ע"פ הקדמת תקו"ז ז, א. ראה ע"ח שער הכללים פ"ד; ע"ח שכ"ט פ"ח.
מ ורמז: **יום** עולה **כח־כח**, באותו יום יש כח של רגל שמאל, הוד, וכח של רגל ימין, נצח.
מא ישעיה מט, י.
מב ב"ב יב, א; זהר ח"א ז, ב; ח"ב קטז, ב; ח"ג רכג, א; תקו"ז תקון יח (לא, ב); תקון ל (עה, א). ראה תניא אגה"ק יט.
מג משלי ג, יט.

שם הוי' כתוב "שויתי הוי' לנגדי תמיד".

הרבי ר' זושא אמר[מד] שהתשובה שהרב המגיד ממעזריטש תאר — "שובה ישראל עד הוי' אלהיך"[מה] (וכמו שכתוב בתורה "ושבת עד הוי' אלהיך"[מו]), עד ש"הוי'" שלמעלה מהטבע יהיה "אלהיך", הטבע שלך — 'גדולה עליו', ולכן הוא חלק את **ה**תשובה לחמשה חלקים: "**ת**מים תהיה עם הוי' אלהיך"[מז], "**ש**ויתי הוי' לנגדי תמיד", "**ו**אהבת לרעך כמוך"[מח], "**ב**כל דרכיך דעהו"[מט], "**ה**צנע לכת עם הוי' אלהיך"[נ]. את התשובה של "**ש**ויתי הוי' לנגדי תמיד", האות הראשונה בשרש של תשובה, **שוב**, מסביר הרבי הרש"ב[נא] כתשובה מתוך ראית התהוות המציאות בכל רגע מחדש (סוד שם הוי' לשון מהווה תמיד, כנ"ל).

> ה' מנצח על כל מה שקורה במציאות, הכל קורה בהשגחה פרטית, וכאשר חווים זאת מרגישים איך כל נברא שר לה' והכל מצטרף להרמוניה שלמה

ה' מהווה את המציאות וגם משגיח עליה — שני הדברים האלה קרובים, עד שלפעמים מובן בחסידות שהם היינו הך[נב], אבל בפשטות אלו שני דברים שונים, להוות את המציאות ואחר כך להשגיח עליה (ודברנו השנה — **ת**הא **ש**נת **ה**שגחה **פ**רטית — גם על ההבדל בין המושגים לפי תורת החסידות[נג]). שוב, "הוי' בחכמה", ראית ההתהוות שייכת לגדלות ב' מצד אבא (וכדלקמן) ואילו ראית המהות שמצד אמא היא ראית השגחה פרטית — שאני רואה בבירור, לא רק מאמין או יודע, אלא ממש רואה, אני רואה בעיני בשר שכל מה שמתרחש בעולם הוא בהשגחה פרטית. כך, אצל אברהם אבינו, יעד השליחות הוא להגיע "אל הארץ אשר אראך"[נד], "ארץ אשר תמיד עיני הוי' אלהיך בה"[נה] — מקום בו יש ראיה גלויה של ההשגחה הפרטית.

המדרגה הזו — שבהמשך עוד נחזור להסביר אותה יותר — היא ביום הרביעי, יום הנצח, שאחד הפירושים שלו הוא לשון ניצוח[נו], כמו מנצח על תזמורת. ה' מנצח על כל מה שקורה במציאות, הכל קורה בהשגחה פרטית, וכאשר חווים זאת מרגישים איך כל נברא שר לה' — כמו שכתוב ב"פרק שירה" — והכל מצטרף להרמוניה שלמה.

נפילה לקטנות

רק ביום החמישי, אחרי שמגיעים לגדלות ב' מצד אמא, מגיעות מדרגות קטנות א' (שבפשטות היו צריכות להיות ההתחלה). מה ההסבר? כשאדם רואה בעליל את ההשגחה הפרטית של השי"ת הוא רואה בעצם שני דברים: דברים טובים, בטוב הנראה והנגלה, שה' עושה־מחולל, אך גם דברים שבעיניו נראים לא־טובים והם מאד מבלבלים אותו. מה הכי מבלבל? מציאות של "צדיק ורע לו" ו"רשע וטוב לו"[נז].

אפשר לתת כל מיני הסברים שכליים לדברים שלא נראים לנו טובים, לענות על קושית "צדיק ורע לו" — גם בתניא יש לזה הסבר, ויש עוד הרבה הסברים — אבל כל ההסברים לא מדברים בכלל למי שנמצא במדרגה של ראיה. מי שהגדלות שלו מבוססת על שכל, על הכרה וידיעת המציאות, יכול לשמוע הסברים שכליים

מד לוח "היום יום" ג' תשרי.
מה הושע יד, ב.
מו דברים ד, ל.
מז שם יח, יג.
מח ויקרא יט, יח.
מט משלי ג, ו.
נ מיכה ו, ח.
נא לוח "היום יום" ה' תשרי.
נב ראה פלח הרמון וירא ד"ה "ארדה נא"; אג"ק ח"א אגרת צד; **אמונה ומודעות** מאמר "עיקרי האמונה של פנימיות התורה" עמ' רא.
נג שיעור ש"פ וירא (נדפס בגליון חיי שרה) השתא.
נד בראשית יב, א.
נה דברים יא, יב.
נו ראה ספר השרשים לרד"ק שרש 'נצח'.
נז ברכות ז, א.

והם יספקו אותו. אבל מי שנמצא במדרגה של ראיה רואה את ה' עושה דברים שאי אפשר להבין, ושום הסבר לא יעזור לו (משה רבינו — ש"זכה לבינה"[נח], שלמות ראית ההשגחה, וכדלקמן עוד — שואל את ה' "למה הרעֹתה לעם הזה"[נט] וה' לא עונה לו בנימוקים שכליים אלא רק מבטיח לו "עתה תראה וגו'"[ס]). לכן, דווקא מתוך גדלות ב' של ראית ההשגחה, יש נפילה חזרה לתכלית הקטנות — כשאפשר להאחז רק באמונה.

הדוגמה לנפילה כזו לקטנות, בה יש רק אמונה, היא הסיפור על מורנו הבעל שם טוב בדרך לארץ ישראל[סא]: הבעל שם טוב אף פעם לא היה ילד, הוא התחיל את דרכו מהכרה, אבל יש שלב בו הוא נופל לתכלית הקטנות. הוא נמצא בדרך לארץ ישראל, הספינה מחשבת להשבר, בנס הוא מגיע עם המשרת שלו לאי בודד ושם תופסים אותם שודדים ורוצים להרוג אותם — הוא יודע ורואה שהכל בהשגחה פרטית, זהו עיקר החידוש שלו, אבל הוא לא מבין את הטוב של השגחה — והרי הוא הבעל שם טוב, אצלו הכל צריך להיות טוב גלוי — והוא נופל לקטנות גמורה. בקטנות אין לו שום השגה, שום שכל, עד שאפילו את האלף־בית הוא לא יודע והוא צריך לבקש ממשרתו ר' הירש להזכיר לו אותו. מתוך הזכרון חוזרים לו המוחין, הוא חוזר לגדלות, והם מצליחים להנצל — ואז הספינה שהם עולים עליה טועה בדרכה ובמקום להביא אותה לארץ היא מחזירה אותם לאיסטנבול, והוא מבין שה' לא רוצה שהוא יגיע לארץ ומקבל זאת עם ראית הטוב שבזה.

> דווקא מתוך גדלות ב' של ראית ההשגחה, יש נפילה חזרה לתכלית הקטנות – כשאפשר להאחז רק באמונה

"ויאמינו בהוי' ובמשה עבדו"

גם כאשר הבעל שם טוב נמצא בתכלית הקטנות, הוא ודאי לא מאבד לרגע את האמונה בה' ובכך שכל מה שקורה הוא בהשגחה פרטית — אבל זו אמונה בקטנות, ללא שום השגה. כמו שכבר הוסבר, האריז"ל אומר שנכנסים בבת אחת גם קטנות א' מצד אבא וגם קטנות א' מצד אמא, אז צריכים למצוא שתי מדרגות של אמונה (כמו שרמוז גם בפסוק "וצדיק **באמונתו** יחיה"[סב], יש לצדיק **ב אמונות** — **צדיק** בגימטריא ב"פ **אמונה**, כנודע[סג]). איפה יש פסוק מפורש עם שתי אמונות? "ויאמינו בהוי' ובמשה עבדו"[סד]. האמונה בה' היא מצד אבא ("הוי' בחכמה", כנ"ל) והאמונה במשה היא מצד אמא ("משה זכה לבינה", כנ"ל). כבר 'מרוויחים' מכאן שהאמונה במשה — וכך בנוגע למשה רבינו שבכל דור ודור — היא יחסית אמונה נשית, לנשים יש יותר אמונת צדיקים מאשר לאנשים (ואמונת צדיקים של אנשים היא מצד התכללות בחינת האשה באיש, **בן ד־מה**, וד"ל). בכל אופן, מוסבר בחסידות[סה] שאי אפשר להגיע לאמונה שלמה ואמתית בה' בלי האמונה במשה רבינו, וכמובן אין אמונה במשה בלי האמונה בה' — לכן שתי האמונות הללו באות יחד, באותו יום.

יחסית, האמונה בה' (שמצד אבא) היא אמונה במי שמהווה את כל המציאות ("שויתי הוי' לנגדי תמיד" כנ"ל) והאמונה במשה (שמצד אמא) היא אמונה שיש מנהיג לבירה שמשגיח על המציאות ומכוון אותה (על דרך שהוסבר ביחס לגדלות ב' מצד אבא ומצד אמא, שהיינו ראית ההתהוות וראית ההשגחה). לאמונה בהשגחה

נח ראה ר"ה כא, ב; זהר ח"ב קטו, א (ובניצוצי זהר שם).
נט שמות ה, כב.
ס שם ו, א.
סא שיח שרפי קדש ח"ב אות שו; רשימות דברים ח"ב עמ' כא. וראה גם בסיום סעודת משיח (נדפס בגליון אחו"ק) השתא.
סב חבקוק ב, ד.
סג בן יהוידע על מכות כד, א; אמרי נועם ויחי אות מ. ובריבוי מקומות.
סד שמות יד, לא.
סה תו"ח בשלח קעז, א. ובכ"מ. וראה **מעין גנים** בשלח.

פרטית זוכים דווקא מהכח של הצדיק־המנהיג. הבעל שם טוב מסביר[סו] על הפסוק "ובקשו את הוי' אלהיהם ואת דויד מלכם"[סז] — ההקדמה לביאת המשיח[סח] — שדוד שייך לאמונה בהשגחה הפרטית, אבל כאן רואים שאת האמונה בהשגחה מקבלים ממשה[סט]. הדבר הזה רמוז באופן מובהק בפסוק בפרק **לג** בתהלים — פרק "רננו צדיקים" שאומרים בהשתטחות על קברי הצדיקים[ע] (ובפרט הוא קשור ל־**לג** בעומר[עא], בו משתטחים על ציונו של רשב"י, גלגולו העיקרי של משה רבינו[עב]) — "**מ**מכון **ש**בתו **ה**שגיח"[עג], שהאריז"ל אומר שיש לכוון ר"ת **משה** (בשבעת הרקיעים רקיע "מכון", **גם** לשון כוונה, מכוון כנגד החסד[עד] ו"שבתו" רומז לתכלית התיקון, "לא תהו בראה לשבת יצרה"[עה] — משה מנחיל לנו את האמונה שהשגחתו הפרטית של ה' כולה מכוונת לטוב וחסד ובמגמה של תיקון).

שתי מדרגות האמונה מופיעות ביום החמישי, יום ההוד של כל שבוע, שהרי הוד פירושו הודאה שלמעלה מטעם ודעת שקיימת באמונה פשוטה דווקא (באידיש מתרגמים את תמימות ההוד גם כ'גלייבן'[עו], שפירושו אמונה).

ראית המהווה־המשגיח

מה יכול להיות הפתרון למי שנפל לקטנות כי הוא רואה את השגחת ה' שכוללת דברים שלא נראים לו טוב, כמו "צדיק ורע לו" ו"רשע וטוב לו"? רק לעבור מראית ההשגחה לראיה שה' הוא המהווה את הכל וגם משגיח על הכל (לעבור מראית המהות של ההשגחה לראית המהות של המשגיח עצמו)[עז]. בפשט ההתהוות וההשגחה הן שני דברים, אבל בשרש ודאי שהכל אחד — הכל בא מעצמות ה', הוא המהווה והוא המשגיח. כתוב[עח] שרבי לוי יצחק מברדיטשוב התבטא, כמו תלמידים נוספים מתלמידי המגיד ממעזריטש, שאם הנהגת העולם היתה נמסרת בידיו — הוא היה מנהיג אותו באופן אחר מאשר איך שה' מנהיג אותו. רק בסוף ימיו הוא אמר שכעת הוא עמד על סוד השגחת ה' ואף הוא היה מנהיג את העולם בדיוק כמו ה'. רק אדמו"ר הזקן, מבין תלמידי המגיד, הגיע להשגה הזו כבר בצעירותו[עט]. כשרואים שה' מהווה את הכל וכך משגיח על הכל מרגישים את הטוב של ה' בהכל וכך מזדהים עם ההשגחה שלו. בעצם, זה מה

סו כש"ט (קה"ת) אות מו־א; דגל מחנה אפרים פרשת ואתחנן בשם הבעש"ט.

סז הושע ג, ה.

סח ראה במפרשים עה"פ.

סט משה ודוד הם בסוד שם **מה** ושם **בן**, המהות והמציאות, הנשמה והגוף, של המשיח (ראה **לב לדעת** מאמר "פרק בעבודת ה'" הערה ג), ובנידון דנן בזכות דוד משיגים את המציאות של ההשגחה הפרטית, ראית ההשגחה בכל דבר, ובזכות משה את המהות של ההשגחה הפרטית, הבנת המסר האלוקי שיש בכל מה שאדם רואה. דווקא ממשה רבינו, נותן התורה – תורה לשון הוראה – אנחנו מקבלים הוראות בפועל (וראה עוד לקמן הערה עג על סוד משיח שיש כאן בפסוק ההשגחה).

ע ספר מענה לשון בתחלתו.

עא ראה התוועדות ל"ג בעומר תשפ"ב (נקודה מעובדת ממנה נדפסה בגליון בהר תשפ"ד).

עב שער הגלגולים הקדמה לו.

עג תהלים לג, יד. "**ממכון שבתו השגיח**" – **יד** אותיות, סוד **דוד**, שדרכו מתגלה ההשגחה שמנחיל משה (כנ"ל הערה סט) – עולה 1190, כמו הפסוק העיקרי האמור במשיח, "**הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד**" (ישעיה נב, יג), פסוק (העולה ה"פ **רחל** ומתאר את) חמש עליות משיח, נרנח"י של היחידה הכללית (כנודע). ב"**מ**מכון **ש**בתו **ה**שגי**ח**" רמז מובהק ל**משיח** (שהוא גם סוד "**משגיח**", **משיח** ועוד **ג**, כמבואר בשיעור א' אדר תשנ"ט), כאשר שאר האותיות עולות 832, **לב** פעמים **הוי'**, **ארץ ישראל** (1190 הוא כפולת 7, ז"פ **נעים**, 70 פעמים **טוב**, ו־832 כפולת 13, ודוק).

עד קהלת יעקב ערך 'ד' רקיעים'.

עה ישעיה מה, יח.

עו ראה לוח "היום יום" ה' טבת.

עז וכך יש להסביר כיצד התגלות ה' עצמו אל איוב פותרת לו את כל הקושיות של "צדיק ורע לו" – יסוד ספר איוב (ראה הקדמת הרמב"ן לספר איוב ד"ה "ודע" בסופו) – למרות שאין שום נימוק שכלי למה שקרה – כי כשרואים שה' מהווה את הכל (בשאלות ה' על הבריאה) ומשגיח על הכל מתברר שהכל טוב (כסיום ספר איוב), ודוק.

עח ע"פ מגדל עוז (מונדשיין, כפ"ח תש"מ) עמ' קע בתיווך לגירסת לקוטי ספורים (פרלוב, ירושלים תשס"ב) עמ' תה. וראה גם ספר הצאצאים (היילפרין, ירושלים תש"מ) עמ' 62. ראה שיעורי ליל שש"פ תשנ"ו, כ"ד שבט תשע"ב וליל פורים תשע"ח.

עט את המחלוקת הזו אפשר לקשר למחלוקת בין אדמו"ר הזקן לחלק מצדיקי פולין בנוגע למלחמת הצאר ונפוליאון, ואכמ"ל.

שכתוב באגרת הקדש "להשכילך בינה" בתניא[פ] — שההכרה שה' מהווה הכל בכל רגע יש מאין ואפס המוחלט מגלה שהכל טוב אמתי (ששרשו בעדן, בחכמה, מוחין דאבא). כשרואים את האין האלקי בתוך כל הבריאה — כפי שראה אדמו"ר הזקן בסוף ימיו — בודאי וודאי הכל "אך טוב לישראל"[פא] (לכלל ולפרט).

המדרגה הזו עצמה מתחלקת באריז"ל, כפי שהוסבר, לשתי מדרגות — הרשימו והעצמות שלה. בחסידות מוסבר[פב] (כפי שדובר גם בהתוועדות ל"ג בעומר) שיש שתי מדרגות של אין — האין של היש הנברא והאין האמתי. בראית האין של היש הנברא המציאות בה מסתכלים נעשית שקופה — אפשר לומר 'אווירית', אולי יש מלה יותר טובה באמנות — יש מציאות, אבל רואים שהעיקר שלה הוא לא היש אלא האין הנוכח בה (וממילא מאיין את כל מציאותה כיש) להוות אותה (להראות כיש בפני עצמו). יש כמה תיאורים בשער היחוד והאמונה בתניא שמתאימים לחויה הזו[פג]. ראיה זו היא הרשימו של גדלות ב' דאבא — ההארה שנמשכת מה' להוות את המציאות יש מאין. אבל, שרש ההתהוות הוא בעצמות ה', שמציאותו מעצמותו ורק ביכולתו להוות יש מאין המוחלט, במדרגת האין האמתי של ה'. למה מדרגה זו נקראת אין? כי בשביל להוות את היש — את המקום למציאות העולמות ואת הישות שנראית נפרדת — ה' צריך כביכול לאיין את עצמו, לגלות את כח הגבול שבו (שהוא עיקר השלמות שלו[פד]). כשרואים את האין האמתי רואים בכל דבר את עצמות ה' — ה' הוא הכל (המציאות לא רק 'שקופה', אלא "אין עוד מלבדו"[פה], יש רק ה' בלבד) וגם הכל הוא ה' (מציאות היש הנברא היא־היא מציאות עצמותו יתברך[פו])[פז].

בימי הספירה, היסוד הוא ההארה של האין האלקי המהווה בפועל את המציאות — ביום הששי של כל שבוע מתגלה הרשימו של גדלות ב' — אבל תכלית הכל היא המלכות, "שעשועי המלך בעצמותו"[פח], כשעצמות ה' מתגלה בדירה שנתאווה לה בתחתונים[פט], וזו המדרגה של עצמות גדלות ב' דאבא, תכלית הספירה.

סיכום

אפשר לתת לכל אחד מהשלבים מלה אחת: גדלות א' מצד אבא היא **הכרה**; גדלות א' מצד אמא היא **ידיעה**; קטנות ב' מצד אבא ואמא היא **בטחון**; גדלות ב' מצד אמא היא **השגחה**; קטנות א' מצד אבא ואמא היא **אמונה**; רושם גדלות ב' מצד אבא הוא **אין** (של היש הנברא); עצמות גדלות ב' מצד אבא היא **אין** (האמתי)[צ]. והנה, החיבור של כל המדרגות הללו עולה בגימטריא **אהבת ישראל** (**אהבה** פעמים **חכמה**)[צא] — הכלל הגדול בתורה[צב], שהוא העיקר בימי ספירת העמר, בהם יש לתקן את מיתת תלמידי רבי עקיבא

פ תניא אגה"ק יא.

פא תהלים עג, א.

פב בריבוי מקומות. ראה לדוגמה ד"ה "שמח תשמח" תרנ"ז; ד"ה "ביום השמיני עצרת" תרנ"ט; ד"ה "ויאמר הוי' אל משה" תרפ"ה. וראה **סוד ה' ליראיו** ש"ה פ"י.

פג ראה תניא שעהיחוה"א רפ"ג ורפ"י.

פד עבודת הקדש ח"א פ"ח.

פה דברים ד, לה.

פו ביאורי הזהר אדהאמ"צ בשלח ד"ה "עוד י"ל" (מג, ג); סה"מ תרס"א עמ' קצא ואילך; המשך תער"ב ח"ב עמ' א'קמד־ה.

פז מאמר מו"ה ר' אייזיק מהומיל באגרת. האגרת נדפסה ב**לב לדעת** מאמר "וצדיק יסוד עולם" ביאור א (עמ' קסז ואילך).

פח ראה עמק המלך ש"א (בהמשך להתוועדות ל"ג בעומר, שטרם פורסמה, נתבאר סוד געגועים־נענועים־שעשועים מהכתר עד מלכות, כשהתכלית היא שעשועים במלכות, תכלית בריאת העולם בדירה בתחתונים, ואכמ"ל).

פט תנחומא נשא טז; תניא פל"ו. ורמז: **דירה בתחתונים** ועוד **שעשועי המלך בעצמותו** עולים 2600, 100 ("**עד הוי**") פעמים **הוי**' (בחלוקה בה האותיות השניות מההתחלה והסוף עולות 1300 והשאר עולה 1300!), וד"ל.

צ שתי בחינות האין הן כנגד שתי העינים – **עין** רואה את **האין** – עין שמאל רושם הגדלות ועין ימין עצמות הגדלות, וד"ל.

צא ובדילוג תבות: **הכרה** (ג"ר) **בטחון** (ק"ש) **אמונה** (ק"ר) **אין** (ג"ש) עולה 468, **חי** פעמים **הוי**', **לו** פעמים **אחד־אהבה**; **ידיעה** (ג"ר) **השגחה** (ג"ש) **אין** (ג"ש) עולה 481, 37 (**חכמה** במ"ס) פעמים **אחד־אהבה** (כשההפרש בין הדילוגים הוא 13).

צב בראשית רבה כד, ז.

משום "שלא נהגו כבוד זה בזה"[צג].
ולסיכום:

שבת שלום, שנזכה לכל המדרגות האלה בעבודת ה' שלנו!

יום החסד	יום הגבורה	יום התפארת	יום הנצח	יום ההוד	יום היסוד	יום המלכות
גדלות א' דאבא	גדלות א' דאמא	קטנות ב' דאבא ודאמא	גדלות ב' דאמא	קטנות א' דאבא ודאמא	רושם גדלות ב' דאבא	עצמות גדלות ב' דאבא
הכרה	ידיעה	בטחון	השגחה	אמונה	אין	אין

צג יבמות סב, ב.

הַלוּחַ עַל חָנָּת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- מי שזוכה לגדלות של ידיעת ה' משתוקק לשתף בכך את כל העולם.
- בזכות היציאה לשליחות — על חשבון ההשגה האישית — זוכים בסוף לראית מהות האלקות.
- היום באמצעי הטכנולוגיה אפשר להפיץ אלקות בכל העולם בלי לצאת מהבית — אבל יש מעלה בנסיעה ומפגש אישי עם המושפעים.
- הכלל הוא "קטנות קודמת לגדלות" אבל נשמות מיוחדות — אברהם אבינו והבעל שם טוב — מתחילות מגדלות.
- כדי לשתף את הזולת בהכרת ה' האישית (גילוי של חסד) יש לצמצם את החויה (צמצום של גבורה) ולמצוא אותיות־נוסחאות להסביר אותה.
- יציאה לשליחות צריכה לשלב בטחון סביל בהבטחת ה' ובטחון פעיל ויוזם.
- המניע היהודי לשליחות הוא רחמים על כל מי שלא זכה לדעת את ה'.
- מצד החכמה (אבא) ה' נתפס כמהווה הכל ומצד הבינה (אמא) הוא נתפס כמשגיח על הכל.
- בראית ההשגחה הפרטית חווים את הבריאה כולה כהרמוניה נפלאה עליה מנצח ה'.
- כשרואים את ההשגחה פרטית — כולל "צדיק ורע לו" ו"רשע וטוב לו" — עלולים להקלע למשבר.
- תירוצים שכליים לא מועילים למי שנמצא במדרגת הראיה.
- במשבר של הראיה נדרשים לחזור לאמונה ולהודאה שלמעלה מטעם ודעת.
- המענה למשבר של ראית הרע המושגח במציאות הוא מעבר מראית ההשגחה לראית המשגיח והמהווה.
- כשרואים את האין האלקי שמהווה את הכל — רואים שהכל טוב גלוי ומזדהים עם השגחת ה'.
- ראיית האין של היש הופכת את המציאות לשקופה ואורירית.
- ראית האין האמתי מגלה שה' הוא הכל והכל הוא ה'.

ניגון

565 | ערב ר"ח מנחם אב תשפ"ד

שיעור

אמונת ישראל, אתכפיא ואתהפכא –
לימוד ב"חנה אריאל" למוהרי"א מהומיל

זכות קרן ופירות

קיצור מהלך השיעור

סביב התוועדות י"ט כסלו, שנושאה היה "קרנו של משיח", נלמד מאמר מיוחד – יחסית קצר וקל להבנה – של **רבי אייזיק מהומיל**, על מאמר חז"ל **"הזכות יש לה קרן ויש לה פירות"**. על רקע ביאורי האחרונים למאמר, בולט העומק של ביאור ההשכלה החב"די לדברים. ביאורו של רבי אייזיק גם נותן **הבנה חדשה במהות של קיום המצוות על ידי עם ישראל** ובתוספת של עבודת **האתכפיא או האתהפכא** בקיומן. שיעור קצר ומאיר עינים שמתפרסם לכבוד יום הילולת רבי אייזיק מהומיל (כ"ו אייר) שחל השבת. בהשגחה פרטית, גם תוכן המאמר – העוסק במעלה המיוחדת של **יוסף הצדיק** – שייך לעניינו של יום ההילולא, **יסוד שביסוד**.

קרן ופירות במצוות

חז"ל מלמדים[א]:

הזכות יש לה קרן ויש לה פירות שנאמר "אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו".

המובן הפשוט הוא שלכל "זכות" – לא רק מצוה, אלא כל מעשה טוב, כולל מדת חסידות[ב] – יש קרן, שהיא השכר על המצוה המוגדרת עצמה (כפשט הפסוק "ולך א־דני חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו"[ג], שעל כל מעשה טוב יש תשלום תואם), וגם פירות, שהם תוספת על שכר המצוה הקצוב, "אמרו צדיק כי טוב [בשכר הקצוב על המצוה עצמה, הקרן] כי פרי מעלליהם [פירות נוספים על גבי שכר המצוה] יאכלו"[ד].

מה היחס בין הקביעה הזו לבין המצוות

נרשם (מהזכרון) ע"י איתיאל גלעדי. לא מוגה. יום שבת וישלח תשפ"ה – כפ"ח.

א תוספתא פאה פ"א מ"ג. אבות דרבי נתן פ"מ מ"ב. קידושין מ, א (בשיעור היתה התייחסות גם לסוגיא הקודמת וגם להמשך הדברים, וכדלקמן בהערות). עוד על מאמר זה – עם רמזים נפלאים בתוכו – ראה **שעשועים יום** יום ח"ג עמ' רצד־רצה. ועיי"ש ש**זכות־קרן־פרות** קשורים לשם הקדוש **פד"ק**, נה"י שביסוד בשם **מב**, שלישית הימים שסיומם – "הכל הולך אחר החיתום" – ביום ההילולא של רבי אייזיק מהומיל, לכבודו מתפרסם השיעור (יום "**ק**דושתך", קדושת הברית ביסוד שביסוד, והוא הנקרא **קרן**, היינו המשכת אור לזולתו, שהרי אם הקרן היוצא ממנו אינו מאיר לזולתו הוא מעין ז"ל, וד"ל).

ב ראה בן יהוידע על אתר.

ג תהלים סב, יג.

ד ישעיה ג, י.

מכל הנבראים בעולם מגיעה פעולה לכבוד ה' ולעבודתו אבל רצון ה' הוא שיעבדו אותו במודעות מלאה, והכח לעשות זאת ניתן דווקא לעם ישראל

המיוחדות — ארבע מצוות במשנה[ה] ועשר מצוות בנוסח שאומרים בכל יום בתפלה (על פי הברייתא)[ו] — המנויות כ"אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא"?

מדברי המהרש"א[ז] עולה שהיחוד של המצוות המנויות במשנה איננו באכילת הפירות בעולם הזה, אלא ב"והקרן קיימת לעולם הבא" — בכל מצוה האכילה בעולם הזה היא מפירות הקרן (והיא מפחיתה מהקרן השמורה) ואילו במצוות הללו יש פירות מיוחדים שאינם נוגעים בקרן.

הבן יהוידע מתרץ להיפך, שהחידוש במצוות אלו הוא האכילה בעולם הזה — "דשאר מצות גם הפירות יאכל בעולם הבא, אבל אלו דברים דנקיט בברייתא יאכל האדם מן הפירות גם בעולם הזה".

המקנה — שהוא כבר פירוש חסידי, של רבי פינחס בעל ההפלאה, תלמיד הרב המגיד ממעזריטש — מסביר שבכל המצוות הפירות הם "בפירות של עוה"ב שנותנים לו יותר מן השכר של המצוה לפי רוב החביבה של המצוה בעיני האדם העושה אותה", כתוספת על הקרן של המצוה, לעומת המצוות המנויות במשנה בהן יש פירות של המצוה עצמה הנאכלים בעולם הזה (כשכר על ההמתנה לאכילת שכר הקרן לעולם הבא). במושגים למדניים, אפשר לנסח שהקרן שייכת לחפצא (קיום המצוה בפני עצמו, "השכר של המצוה") והפירות שייכים לגברא (אופן הקיום של "האדם העושה אותה").

הביאור ש"זכות" כוללת מדת חסידות מקבל כאן טוּב טעם חסידי נוסף, בדגש הנדרש במצוות על זיכוך לב האדם (הגברא), שמביא לזהירות וזריזות בהידורי המצוה ורוב חביבות ושמחה של מצוה — מדות חסידות מובהקות בדרך מורנו הבעל שם טוב (כאשר "תוספתו של הקב"ה מרובה על העיקר"[ח], כשעל גוף קיום המצוה ניתן להוסיף אין־סוף אור וגילוי בעבודתו הפנימית של האדם, עד לווארט החסידי שכל המצוות ניתנו כהיכי־תמצי לשמחה של מצוה).

אמונת ישראל וקיום המצוות

על רקע הבנת הסוגיא ופירושיה נפנה לדבריו העמוקים והנפלאים של רבי אייזיק[ט]. גם הוא — כמו הבן יהוידע — מסביר שהפירות של כל זכות נאכלים לעולם הבא ורק הפירות של מצוות מיוחדות נאכלים בעולם הזה. גם הוא — כמו בעל המקנה — מקשר את ההבחנה בין הקרן לפירות להבחנה בין החפצא והגברא, אלא שאצלו היא בדיוק בכיוון ההפוך, כפי שנראה.

הוא מסביר ש"כל פעל הוי' למענהו"[י],

ה פאה פ"א מ"א. דברי המשנה נידונו לפני הסוגיא דנן בקידושין, כשהגמרא מביאה לכל אחד מארבעת הדברים הוכחה מפסוק שיש בו כפילות של שכר. הגמרא מקשה מדוע לא נזכר גם שילוח הקן, שגם בו נאמר "למען ייטב לך והארכת ימים" (דברים ה, טו) – על דרך "למען יאריכֻן ימיך ולמען ייטב לך" (שמות כ, יא) בכיבוד הורים, שנדרש "למען יאריכֻן ימיך" בעולם הזה "ולמען ייטב לך" לעולם הבא (קידושין לט, ב) – ומתרצת שנמנו כאן רק דברים שהם בגדר "טוב לשמים וטוב לבריות", משא"כ שילוח הקן שהוא רק "טוב לשמים" (וכבר האריכו האחרונים שלכאורה יש עוד דברים שהתנא כאן שייר, ואכמ"ל). והמהרש"א על אתר ביאר שגם בשילוח הקן ודאי יש כפל, אלא שכולו מן הקרן – "היינו שיהיה לו מן הקרן שכר טוב בעוה"ז וגם אריכות ימים לעוה"ב" – ובכך אסמכתא נאה לדברי רבי אייזיק לקמן שיש מציאות של השפעה מן הקרן גם בעולם הזה (וכן המשך דבריו שם "דלשון טוב נאמר על הקרן" מתאימים לדברי רבי אייזיק שהקרן שייכת דווקא לטוב של הגברא מקיים המצוה), ודוק.

ו על הנוסח שלפנינו בסידור ומקורותיו ראה שו"ת מהרש"ל סימן סד. בהקבלת עשרת הדברים לעשר הספירות ראה בסידור שער השמים לשל"ה (ובאוה"ת שמות ג' עמ' תתקנו־ד), בשיעור ה' תמוז תשס"ט (פ"ז) ובח"ב של שיעור יום שבת חיי שרה (נדפס בגליון ויצא) תשפ"ג (ובאופן חלקי ב**טעם מצוה** פרשת וירא).

ז ד"ה "בשילוח הקן" (הנ"ל הערה ה).

ח בראשית רבה סא, א.

ט חנה אריאל וישב ד"ה "אלה תולדות יעקב יוסף".

י משלי טז, ד.

מכל הנבראים בעולם מגיעה פעולה לכבוד ה' ולעבודתו — על דרך מאמר חז"ל "כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו"[יא] — אבל רצון ה' הוא שיעבדו אותו במודעות מלאה, לעשות לו נחת רוח (שנוחתת ומופיעה גם בעולם, בסופו של דבר), והכח לעשות זאת ניתן דווקא לעם ישראל:

והנה עיקר עבודתו על ידי ישראל דוקא, והוא שניתן בהם כח אלקי על ידי האמונה שכל מה שיעשו ישראל תומ"צ בעוה"ז הם ממשיכים חכמתו ורצונו העצמי', אשר על זה כתיב "באור פני מלך חיים ורצונו כעב כו" למטה גם כן במצוה הגשמית. אך לא על ידי אומות העולם ומי שאינם מאמינים בה', עליהם כתיב וחסד לאומים חטאת, וכל טיבו דעבדין האומות לגרמייהו עבדין, שכל חסד שעושים אומות העולם אינם עושים לטובת זולתם רק שיגיע לעצמו טובה ביתר שאת מכמו שהוא מקודם. מה שאין כן ישראל שיש בהם בחי' אמונה בה' שהוא מטיב לכל, על כן יש בהם גם כן בחינת ההטבה להחיות לזולתו ולא בכונת עצמו כלל. וכן בכל המצות אינו עושה רק מחמת כח אלקי שבקרבו. ועל כן הם דוקא ממשיכים אור אין סוף למטה בתורה ומצוות.

רבי אייזיק חוזר כאן על יסוד עיקרי בתורתו[יב], שדווקא עם ישראל זכה לאמונת אמת בה' (ומכאן שהגדעון של אומות העולם הוא חוסר אמונה בה', ואם מתעוררת בגוי אמונה אמתית בה' זהו סימן שיש לו שייכות לקדושת ישראל ורואי שיתגייר). הוא מוסיף כאן ענין חשוב — לאמונה יש כח לטהר את המדות שתהיינה לשמן. גם גוי שאינו מאמין מסוגל לעשות טוב, הוא יכול לעשות מעשי חסד, אבל הוא לא מסוגל ל"חסד של אמת" — חסד לשם שמים, ללא כל תמורה (שהוא החסד של עולם האצילות, החסד המיוחד של יוסף הצדיק, כדלקמן עוד). האמונה בה' כוללת את האמונה בטוב הבלתי־מותנה שלו — בדומה לאמונה שמתוארת אצל רבי חסדאי קרשקש[יג] — ולכן היא גם מזככת את מדותיו של היהודי המאמין שגם הן תופענה בטהרתן, כהטבה נקיה, ללא כל אינטרס[יד]. כך גם קיום המצוות שלו בא מאותה נקודת אמונה וטוב אלקית, ולכן יש המשכת אלקות בקיום המצוות שלו (אלא שהגילוי הזה, בדרך כלל, נעלם בעולם הזה ויתגלה רק לעתיד לבוא — כדלקמן עוד).

> האמונה בה' כוללת את האמונה בטוב הבלתי־מותנה שלו ולכן היא גם מזככת את מדותיו של היהודי המאמין שגם הן תופענה בטהרתן, כהטבה נקיה, ללא כל אינטרס

במושגים דלעיל, בגברא של היהודי, מקיים המצוה, יש אמונה אמתית בה' וטוב אמתי, נקי וטהור, ובזכותה יש פעולה אלקית בקיום המצוות שלו, בחפצא של כל מצוה. לאור זאת מסביר רבי אייזיק את המושגים קרן ופירות בכל המצוות:

ונמצא יש כאן ב' דברים. א' כח אלקי להמשיך רצון העליון למטה בהעלם ויגלה לעתיד לבוא, והוא הנק' קרן, שבטבעו להמשיך אא"ס אם יעשה מצות הבורא ית' מה שאין כן אומות העולם. והב' כח אלקי שיש בכל הנמצאים כמו דצח"מ להתקרב לעבודתו, וגם כן על ידי ישראל שעושה סוכה מע"ן גשמי נמשך בסוכה גילוי אא"ס... וזהו הפירות שיש בכל מצוה.

יא אבות פ"ו מי"א.

יב ראה לדוגמה חנה אריאל ויקהל ד"ה "יש לדקדק"; מאמר יציאת מצרים סי"ד (באריכות).

יג ראה אור ה' א, ג, ג. וראה באריכות גם החכמה מאין תמצא עמ' סז ואילך (ובנסמן שם). ועוד.

יד רבי לוי־יצחק שניאורסון בהערותיו לתניא, אגה"ק כז וביאורה, מסביר כי במדות הלב האמונה מזוהה עם התפארת. התפארת עלולה להיות המדה הכי 'אינטרסנטית', התפארות של נפש הבהמית (שבאה מיסוד הרוח שבה, כמבואר בתניא פ"א), אבל האמונה מטהרת גם אותה, שתהיה כולה "לכבוד ולתפארת" לה' יתברך, ודוק.

ונמצא הקרן הוא לעבודתו לה' בתומ"צ מחמת כח אלקי שבקרבו, והפירות הוא שעל ידי יתקרבו פרטי הנמצאים לעבודתו יתּ.

הקרן היא הטבע היהודי של האמונה והטוב, שמאפשר לו להמשיך אור אין סוף בקיום מצוות הבורא. הפירות הם הכח האלקי שטמון בכל דבר בעולם — שהרי "כל פעל הוי' למענהו", כנ"ל — כח שיכול להתגלות רק על ידי קיום המצוות של ישראל (וכל דבר בבריאה מחכה — מיום הבריאה — שיהודי יפעל בו ויזכך אותו, יעלה ויקרב אותו לעבודת ה'[טו]).

הקרן היא הטבע היהודי של האמונה והטוב, שמאפשר לו להמשיך אור אין סוף בקיום מצוות הבורא. הפירות הם הכח האלקי שטמון בכל דבר בעולם

פירות בעולם הזה – אתכפיא ואתהפכא

אמנם, רבי אייזיק מאריך להסביר שככלל הסגולה המיוחדת של גילוי אלקות בעולם — בכח ישראל (קרן) ועל ידי המצוות (פירות) — נמצאת בהעלם גמור בעולם הזה ותתגלה רק לעתיד לבוא. עם זאת, יוצאות מהכלל הן המצוות שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה, מצוות שיש בהן תוקף וגילוי אור מיוחד:

והנה כפי שנתבאר למעלה הפירות הם גם כן לעולם הבא. ואלו פירות אדם אוכל בעולם הזה הוא השכמת בית המדרש, שבזה ניכר תוקף גילוי אור. שבישיבת בית המדרש אין ניכר שום גילוי רק כמו כל המצות, אבל כשמשכים בבקר עושה המצוה ביתר שאת מכפי שצריך. וכה"ג כל המצות שעושה אותן ביתר שאת אזי ניכר בהן תוקף התקשרות הנבראים לעבודתו יתב'. אך הקרן הוא לעוה"ב דוקא.

כאשר יהודי מתאמץ למעלה מטבעו בקיום המצוה — כפי שמבואר בתניא[יז] בנוגע לבינוני שהוא "עובד אלהים"[יח], השונה פרקו מאה פעמים ואחת[יט], והדוגמה לכך במשנה היא "השכמת בית המדרש שחרית וערבית" — נמשך על ידי המצוה גילוי אור כזה שהפירות נאכלים־מתגלים גם בעולם הזה (רק הקרן שמורה לעולם הבא בלבד).

החידוש הגדול של רבי אייזיק הוא שהדברים אמורים דווקא ביחס לעבודת האתכפיא, המאמץ הגדול והלא־טבעי בקיום מצוות (מעבר לקיום מצוות 'רגיל', של הבינוני "אשר לא עבדו"). אבל ישנה מדרגה נוספת, מצוות בהן מתגלה הטבע היהודי, כשקיום המצוה אינו דורש אתכפיא, והמצוה נעשית בחשק גדול (כלומר, אתהפכא גמורה) — מצוות שהדוגמאות שלהן הן המצוות שבין אדם לחברו ("טוב לשמים וטוב לבריות", כלשון הסוגיא כאן):

ובמצות גמילות חסדים בין לעניים בין לעשירים הקרן נגלה גם כן בעוה"ז. כי מלבד שעושה טובה לזולתו ומחי' אותו ממש, הנה רצונו וחפצו בחסד זה ממש ובתשוקה נפלאה להחיות זולתו מצד התקשרות אהבה הטבעית שבנפשו האלקית לה' ע"י האמונה כו', נמצא שיש גילוי מן הקרן בזה העולם. ונמצא הפירות של מצוה זו יונקים בזה העולם מגילוי הקרן גופא. ועל כן יש במצות גמ"ח יתרון מעלה על שאר המצות, כמו על דרך משל פירות שיונקים מן העפר שבקרקע טובים מפירות שיונקים מזה שגדלים בעציץ מלא עפר, כי הם יונקים משרש כח הצומח שבארץ בגילוי יותר.

כלומר, על ידי קיום מצוות 'סתמי' יש קרן ופירות השמורים לעולם הבא; על ידי קיום מצוות באתכפיא יש קרן השמורה לעולם הבא ופירות שמתגלים גם בעולם הזה; ועל ידי קיום

טו ראה לוח "היום יום" ג' אלול.

טז בהמשך מסביר רבי אייזיק את החילוק בין "זכות יש לה קרן ויש לה פירות" ל"עבירה יש לה קרן ואין לה פירות", שהעבירה פועלת רק בגברא - כשהחוטא "ממשיך על נפשו מס"מ שהוא שרש קליפות הרע" ו"אם לא שממשיך עליו ממשלת זדון איך יוכל לעבור פי הוי' ורצונו" - אך בחפצא מצד עצמו אין מציאות של עבירה, הוא לא יורד לעמקי הקליפות, ואכמ"ל.

יז תניא פט"ו.

יח מלאכי ג, יח.

יט חגיגה ט, ב.

מצוות באתהפכא הפירות שמתגלים בעולם הזה הם גילוי מהקרן. בקיום מצוה באתכפיא יש תוקף לגלות אלקות בעולם, בחפצא, ולכן הפירות הם פירות גרידא, אבל בקיום מצוה באתהפכא — שמגלה את הטבע היהודי האמתי, טבע של אהבת ה' ואהבת ישראל (עד לאהבת כל הבריות כולן) — מתגלה גם משהו מהגברא, מהקרן של המצוה[כ] (אלא שגילוי זה הוא בדרך של "עצם והתפשטות", הארה מן העצם, ורק לעתיד לבוא נזכה לגילוי העצם בשלמות, בדרך של "העלם וגילוי"[כא], ודוק).

כחו של יוסף הצדיק

את הכח המיוחד של המצוות שיש בהן גילוי מן הקרן גם בעולם הזה קושר רבי אייזיק לדמותו של יוסף הצדיק, שלוקח את סגולת יעקב אבינו — ישראל־סבא, בו טמונה הסגולה העצמית של עם ישראל לדורותיו — ומגלה אותה בעולם. בכך פותח המאמר, במעלת ה"חסד של אמת" שעושה יוסף[כב] (עם אביו[כג] וגם עם אחיו, עמם הוא גומל טובה תחת רעה[כד], בלי שיש בידם — כגרים במקום בו הוא המושל — יכולת להשיב לו טובה):

אלה תולדות יעקב יוסף. ויש לדקדק דהלא הי' ליעקב י"ב שבטים ולמה תלה ענין ההולדה ביוסף. אך הנה ידוע דיוסף נק' צדיק, וכתיב צדיק חונן ונותן. וענין צדיק הוא הנותן צדקה וגמילות חסדים עם זולתו, וזהו מדתו של יוסף. וחסד של אמת הוא חסד שעושים עם המתים שאין מצפה לתשלום גמול.

ובכך הוא מסיים:

וזהו אלה תולדות יעקב, י' עקב, י' הוא בחי' חכמה כח מה בחי' ביטול שיש בכל נפש אלקית להוי' בטבעו שלא לכפור בו ית' ח"ו. אך בפועל יכול לעבור עבירות, ע"כ צריך להמשיך בחי' יו"ד הנ"ל עד עקב חיצוני' הגוף וסוף מעשה בפועל ממש. וזהו תולדות יעקב, בחי' ההולדה עד עקב הוא מדתו של יוסף שהוא גילוי הקרן במצוה בפו"מ.

את האמונה היהודית, ה"קרן" שלנו, צריך להחדיר בתוך המודעות — שלא יהיה "גנבא אפום מחתרתא רחמנא קריא"[כה], העובר עבירות עם כל אמונתו השלמה — ובתוך העולם כולו, בקיום המצוות, וזהו כחו המיוחד של יוסף הצדיק.

כה ברכות סג, ב (ע"פ גירסת העין יעקב).

כ אכן, מהמשל שמביא רבי אייזיק בסוף - לפירות הצומחים בקרקע או בעציץ - מובן שבסופו של דבר כל הגילויים נובעים מהקרן, כח הגברא של היהודי, ותלויים בה, ודוק.

כא ראה סידור עם דא"ח ד"ה "ועוד יש לפרש" מח, א ואילך. מבואר באריכות בלקו"ב לשער היחוד פ"ג. ראה **שיעורים בסוד ה' ליראיו** ח"ב תפלה קודם הלמוד פ"ב עמ' קטז ואילך.

כב אמת היא פנימיות מדת היסוד (**סוד ה' ליראיו** ש"א פי"ב ובכ"ד), מדתו של יוסף, ואחד מפירושי "תתן אמת ליעקב" (מיכה ז, כ) הוא 'תתן יוסף ליעקב' (ראה **הנפש** הערות לפי"ג הערה ג).

כג בראשית מז, כט־ל.

כד שם פסוק יב.

כמות ואיכות בספירת העומר

קיצור מהלך השיעור

מאמר זה, החמישי בסדרה, עוסק במושגים **כמות ואיכות**, המקבלים ממשות בהקשר לספירת העומר, החילוק **בין ספירת הימים הכמותית לספירת השבועות האיכותית** (מתקשר למאמרים הקודמים שעסקו ביחס בין ימים לשבועות).

תחילה מתברר הקשר בין כמות ואיכות, **"כמות עושה איכות"**, ודווקא מתוך הספירה הכמותית מגיעים ל'קפיצה איכותית' אל **יום החמשים ושער הנו"ן**. בהמשך מוסברת המחלוקת בהלכה האם **מי שהפסיד יום אחד** ימשיך לספור. עוד מתבאר כי הספירה האיכותית של שבעה שבועות מגיעה **לשבוע השמיני**, נקודת החידוש של האמורא אביי (כפי שמגלה רבא חברו). לבסוף מגיעים למושגים **קטנות וגדלות** (בהם עוסקים רבות בגליונות האחרונים), קטנות היא תפיסה כמותית וגדלות היא תפיסה איכותית.

נציין כי המאמר השלם, שלא נדפס כאן לקוצר היריעה, פורש יריעה רחבה במיוחד, בהלכה ובפנימיות, וניתן לקבל אותו במייל.

"וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמָּחֳרַת הַשַּׁבָּת מִיּוֹם הֲבִיאֲכֶם אֶת עֹמֶר הַתְּנוּפָה שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת תְּמִימֹת תִּהְיֶינָה. עַד מִמָּחֳרַת הַשַּׁבָּת הַשְּׁבִיעִת תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם"[א]. "שִׁבְעָה שָׁבֻעֹת תִּסְפָּר לָךְ מֵהָחֵל חֶרְמֵשׁ בַּקָּמָה תָּחֵל לִסְפֹּר שִׁבְעָה שָׁבֻעוֹת"[ב].

ספירת העומר מזמינה להתבונן במושגים כמות ואיכות. באופן פשוט, ספירה היא ענין כמותי שאינו שייך לאיכות. סופרים את הפרטים כאילו הם שוים, לפי מכנה משותף חיצוני, מבלי להתייחס לתוכן הפנימי המיוחד של כל פרט. נראה שהריבוי הכמותי לא נוגע לאיכות. עשרה הם יותר מאחד בכמות אבל לא באיכות.

אך האמת היא שיש קשר הדוק בין כמות ואיכות[ג]. פעמים רבות בריבוי הכמות נעשה

נערך ע"י יוסף פלאי מרשימות הרב ניסן־איר תשפ"ה.

א ויקרא כג, טו־טז.

ב דברים טז, ט.

ג ראה לקוטי שיחות ח"ב פרשת במדבר. התבאר בספר

שינוי באיכות, הכמות עושה איכות (כמות מאכט איכות)! צירוף שלשה יהודים מהוה איכות אחרת, 'זימון' לברכת המזון, בעשרה יש השראת שכינה ובששים ריבוא יש 'קפיצה איכותית' נפלאה. לא לחנם מוקדש בתורה מקום חשוב למספרים: ספירת העומר, ספירת שנות השמיטה והיובל ומנין בני ישראל.

תפיסת המדע המודרני היא כמותית בעיקרה. לעומת זאת, עצם האמונה היא מבט של איכות. "בראשית ברא אלהים": יש איכות אמתית, מעל ומעבר לכל כמות, מדה ומספר שאפשר לשער. במיוחד, האמונה בהשגחה פרטית רואה מבעד לחוקי הטבע את יד ה' המכוונת ומגיבה למעשינו, והכל נתפס כהתרחשות איכותית. החידוש הוא שהאיכות הטהורה קשורה בכמות, מתַקשרת איתה ומתנוצצת בעדה. הקב"ה מתגלה בעולם האצילות העליון בעשר ספירות, כאשר הפירושים העיקריים למושג ספירה הם מספר, ענין כמותי לכאורה, וגם אור בהיר, לשון אבן ספיה, איכות מיוחדת (ומוסבר כי בחינת מספר היינו הכלי של הספירה, המלכות שלה, ובחינת ספיר היינו האור, האיכות).

אומות העולם מתפארות בריבוי כמותי. ישראל הם "עם סגולה" איכותי, "אתם המעט מכל העמים"[ד], מעט הכמות ורב האיכות. אדרבה, "מאן דאיהו זעיר איהו רב"[ה].

ימים ושבועות – כמות ואיכות

"אמר אביי, מצוה לממני יומי ומצוה לממני שבועי"[ו]. ספירת הימים היא (יחסית) כמותית וספירת השבועות היא איכותית. ספירת הימים עוסקת בכל פרט בפני עצמו. אמנם זו ספירה מצטברת, היום הנוכחי מצטרף לקודם, "שני ימים לעומר" (ולא "יום שני לעומר"), אבל הכל במסגרת הכמות, חיבור אחד ועוד אחד עד חמשים, שלמות של 'עולם כמותי' ("עולמו של יובֵל"[ז]). לעומת זאת, בספירת השבועות מדגישים את הכלל. לא אוסף מצטבר של פרטים, שבעה ימים, אלא מהות ואיכות אחרת, גדר חדש של "שבוע אחד". הכמות עושה איכות! העיקר הוא השבוע, הכלל האיכותי, והפרטים בטלים בתוך הכלל.

והנה התבאר (במאמרים הקודמים) שספירת הימים עיקרית יותר מספירת השבועות, כמודגש בנוסח הספירה שמקדימים ימים לשבועות (במיוחד בנוסח האר"י בו אומרים תחילה "היום שבעה ימים לעומר" ומוסיפים "שהם שבוע אחד"). הצד הכמותי, ספירת הפרטים, הוא העיקרי, ובו נכלל הצד האיכותי, ספירת הכללים־השבועות.

יותר מזה, דווקא בספירת הפרטים־הימים מגיעים ליום החמשים, "תספרו חמשים יום", סוד שער הנו"ן מחמשים שערי בינה, והוא 'נספר' אף שאין סופרים בפועל (ודווקא בכך שלא סופרים אותו בפועל, כמו שהוסבר). דווקא מתוך הספירה הכמותית ניתן לחוש את השער החמשים הבלתי נודע, להגיע "עד ועד בכלל". הספירה האיכותית לא מגיעה ל'איכות גבוהה' יותר אלא ליום המ"ט, שבע שבתות. דווקא העיסוק המדויק בכמות־פרטים, יום ועוד יום, מביא בסוף לכלל הגדול, האיכות הגדולה ביותר! [בהמשך נראה שגם ספירת השבועות מגיעה לאיכות גבוהה יותר.]

האם ימי הספירה תלויים זה בזה

לדעת בה"ג[ח], מי שלא ספר יום אחד הפסיד את ספירת שאר הימים, כיון שכבר אין "תמימות". אבל לדעת התוספות[ט], ספירת כל

לחיות עם הזמן פרשת במדבר.

ד דברים ז, ז.

ה זהר ח"א קכב, ב.

ו מנחות סו, א.

ז קידושין טו, א.

ח דעת בה"ג המובאת בתוספות מנחות סו, א ובעוד ראשונים. וראה שו"ת יצחק ירנן לרב יצחק ברדא שליט"א ח"ה, ח"ו סימנים יט־כ שהאריך בבירור שיטת בה"ג ושאר הגאונים והראשונים.

ט דעת תוספות שם ורוב הראשונים.

יום היא מצוה בפני עצמה ולכן ימשיך לספור בברכה. ההלכה למעשה היא להמשיך לספור בלי ברכה ("ספק ברכות להקל")[י].

והנה המושג "תמימות" כתוב בספירת השבועות־שבתות, "שבע שבתות תמימות תהיינה", אלא שחז"ל למדו שצריך לספור בערב מדין תמימות[יא], ומכאן שתמימות מתייחס גם לספירת הימים, ובהמשך לזה לומד בה"ג שכל הימים תלויים זה בזה, כולם שלמות־תמימות אחת.

לעניינו: המושג תמימות שייך בעיקר לאיכות, הצטרפות הפרטים לשלמות אחת (כמו "כבש תמים" בשלמות האברים המצטרפים לאחד), ולכן הוא מפורש בספירת השבועות. אלא שלדעת בה"ג גם ספירת הימים היא איכותית, ספירת הימים טפלה לספירת השבועות. לכן מי שלא ספר "היום יום אחד" לא יכול להגיע לאיכות של "היום שני ימים", הכמות עושה איכות בהצטרפות הפרטים לכלל אחד. ואילו לדעת התוספות, הספירה היא כמותית בעיקרה, ספירת הפרטים היא העיקר, ולכן הימים לא מעכבים זה את זה. כל יום עומד בפני עצמו.

אם כן, כיון שהתבאר שספירת הימים היא העיקר (כמודגש בנוסח הספירה), יש טעם פנימי להכריע כתוספות שהימים לא תלויים זה בזה ומי שהפסיד יום אחד יכול להמשיך לספור בברכה[יב].

השבוע השמיני

נחזור לדברי אביי "מצוה לממני יומי ומצוה לממני שבועי". החידוש של אביי הוא בעיקר בספירת השבועות. כך עולה מדברי רבא[יג], המסתמך על דברי אביי כדי להסביר מנין שיש לחג השבועות תשלומין כל שבעה: "אמרה תורה מנה ימים וקדש חדש, מנה ימים וקדש עצרת, מה חדש למנויו אף עצרת למנויו... אימא עצרת חד יומא. אמר רבא, אטו עצרת יומי מנינן שבועי לא מנינן? והאמר מר [נ"א: והאמר אביי] מצוה למימני יומי ומצוה למימני שבועי. ועוד, חג שבועות כתיב".

כלומר, כיון שיש גם ספירת שבועות, על שמה נקרא החג שבועות, ממילא החג אינו רק יום אחד אלא שבוע שלם להשלמת קרבנות החג! כך מובן שאין סתירה בין "שבע שבתות", מ"ט יום, ובין "תספרו חמשים יום", כי היום החמשים פותח שבוע שלם נוסף של חג השבועות.

בעומק, אביי מגלה את מעלת האיכות, לא רק ספירת ימים כמותית אלא גם ספירת שבועות איכותית. והסימן: **איכות = יט** פעמים **אביי**. ומתברר שספירת השבועות מביאה לשלב נוסף, השבוע השמיני. בספירת הימים מגיעים ליום החמשים ובספירת השבועות מגיעים לשבוע השמיני (סוד **חן**), שמונה שבועות שהם חמשים ושישה ימים, **יום** ימים ("תספרו חמשים **יום**"), שהם **לג** בעומר ועוד **אביי** ימים.

רבא מסתמך על אביי, כי אביי 'מבין באיכות'. "אדמגרמיתו גרמי בי אביי, אתו אכלו בישרא שמינא בי רבא" (רש"י "עד שאתם הולכים אצל אביי לגרם עצמות כלומר ללמוד שלא לשובע. בואו ולמדו הלכות צהובות מרווחות אצל רבא)[יד] — הלימוד של אביי הוא **בבחינת** עצמות, השכלת אביי עומדת **על** עצם **הדבר, האיכות הפנימית, ודווקא משום כך קשה לחוש בה טוב־טעם והיא נראית יבשה כעצם. לעומת זאת, הלימוד של רבא הוא בבחינת** בשר **שמן, סברות מובנות בשכל, יפות ומשמחות לב.** רבא אמר "חמרא וריחני פקחין" (יין ובשמים

י שו"ע או"ח תפט, ח. אדה"ז שם סכ"ד. אך ראה אוצר החיים (קאמרנא) פרשת אמור (מצוה שז) שכותב להמשיך לספור בברכה (וראה פסקי תשובות סי' תפט הערה 99), מלבד שיטתו הידועה שספק ברכות להקל היינו שניתן לברך, וכדעת כמה ראשונים (שלחן הטהור סי' ו, זר זהב אות יז, ובעוד מקומות בספרו, וראה נשמת אדם כלל ה) ואכמ"ל.

יא מנחות סו, א. וראה באריכות במאמר 'תמימות לילה ויום'.

יב כדעת הרבי מקאמרנא הנ"ל. וראה שו"ת יצחק ירנן, לרב יצחק ברדא שליט"א, ח"ו סימנים יט־כ, שהאריך בזה ולפי דבריו יש מקום בכוחא דהיתרא לספור בברכה.

יג ראש השנה ה, א. חגיגה יז, ב.

יד בבא בתרא כב, א.

עשו אותי פקח־חכם)[טו], שותה יין ואוכל בשרא שמינא[טז] כדי שלימודו יהיה מלא אור, לעומת הלימוד העצמי של אביי ה'חשוך' למראית עין (אור הוא גילוי, ואילו העצם הוא חשוך, חשך עליון).

בדרך כלל הלכה כרבא מול אביי, כי הבשר השמן נוכח וגלוי יותר מאשר העצמיות הנסתרת (על דרך המובא לקמן שבהלכה ריבוי הכמות מכריע את האיכות), אבל בשיטת אביי יש מעלה מיוחדת, וגם רבא יודע להכיר בה. כך מובא בשם אדמו"ר הזקן כי "אופן השכלת הבעל שם טוב בלימוד הנגלה היתה ממש ממהות השכלת אביי"[יז] — הבעש"ט המתחיל לגלות את תורת משיח קשור דווקא לאביי, איש העצמות החושף את סוד העצמות.

מקטנות לגדלות – מכמות לאיכות

המעבר מקטנות לגדלות הוא ממושגי היסוד בפנימיות התורה, ובקשר לספירת העומר: בלילה הראשון של פסח יש הופעה מיוחדת של גדלות ("נגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם"[יח]) ללא הקדמה של קטנות. אולם מיד לאחר מכן מסתלקת ההארה הראשונה של הגדלות ומתחיל הסדר הכללי של ימי הספירה, קטנות הקודמת לגדלות, עד לגדלות של מתן תורה בחג השבועות, ביום החמשים לספירה, סוד שער הנו"ן.

המעבר מקטנות לגדלות הוא מתפיסה כמותית לתפיסה איכותית. ילד קטן מחשיב את הכמות, הוא מתפעל מריבוי סוכריות יותר מסוכריה גדולה (ומתפעל מסוכריה גדולה יותר מסוכריה טעימה או יקרה). ככל שהוא גדל, הוא יודע להעריך את הדברים לפי איכותם, "צרור וזורקו אגוז ונוטלו"[יט].

ספירת העומר מתחילה ביום הנפת העומר משעורים, מאכל בהמה, בחינת קטנות. זהו עולם כמותי, כמו ששעורה היא לשון שיעור, מדה וכמות (והיא המדה היסודית של "שיעורי תורה"). לאחר הספירה, ביום החמשים, מביאים שתי הלחם מן החטים, מאכל אדם, גדלות — תפיסה איכותית, חטה משובחת המביאה דעת ("עץ הדעת חטה היה"[כ]).

נזכיר בקיצור עוד ענין שלם: במעשה המצוות הכמות היא העיקר, "הכל לפי רוב המעשה"[כא], כדברי הרמב"ם[כב] שמוטב לתת מאה פרוטות לצדקה במאה פעמים מאשר הרבה בפעם אחת. וכמו העיקרון שעולה מכמה מקומות בהלכה ש"ריבוי הכמות מכריע את האיכות" (כדברי האחרונים[כג]). אולם בנוגע לכוונה הפנימית האיכות היא העיקר, מחשבה ורעותא דלבא, "יש קונה עולמו בשעה אחת"[כד] בהתעוררות אהבה רבה ועצומה. גם בתפלה, עבודה שבלב, העיקר הוא הכוונה, האיכות. ובנוגע לתלמוד תורה: בתחילה יש דגש על הכמות, "ליגמר איניש והדר ליסבר"[כה], ולבסוף העיקר הוא האיכות, הסברא הנכונה.

ארבעה שלבים מקטנות לגדלות

התהליך מקטנות לגדלות נחלק לארבעה שלבים (כמבואר בכוונות הספירה)[כו]: קטנות א', גדלות א', קטנות ב', גדלות ב'. ובהסברה כשלבים בנפש בלשון החסידות: קטנות א' היא אמונה פשוטה (בלא ידיעה והכרה ברורה); גדלות א' היא ידיעת המציאות (אני יודע שה' קיים, שהרי

טו יומא עו, ב. הוריות יג, ב. כמבואר בתניא פ"ז.

טז כדברי רב נחמן לרבא, בבא קמא עב, א, שאתמול לא ידעתי לומר לך את הטעם כראוי משום "דלא אכלי בשרא דתורא", כמובא בתניא שם.

יז רשימות דברים ד' עמ' ט. הובא והתבאר בספר **אור ישראל** ח"ג עמ' ס.

יח הגדה של פסח.

יט גיטין סד, ב.

כ ע"פ ברכות מ, א.

כא אבות פ"ג מט"ו.

כב פירוש המשנה שם.

כג לקח טוב כלל טו.

כד ע"ז יז, א.

כה שבת סג, א.

כו והתבאר בפנים שונות בשיעורים שונים החל מפורים תשפ"ה, וראה באריכות בשיעור הראשון בגליון השבוע.

הבריאה מעידה על הבורא והנסים מעידים על העושה אותם וכדו'); קטנות ב' היא בטחון (חזק יותר מאמונה, כח פעיל); גדלות ב' היא ראית המהות (לא הוכחה עקיפה על מציאות הדבר אלא ראיה ישירה).

גם לאחר החלוקה לארבע, נותרה החלוקה הכללית לשנים: קטנות א' היא קטנות שבקטנות וגדלות א' היא גדלות שבקטנות. קטנות ב' היא קטנות שבגדלות וגדלות ב' היא גדלות שבגדלות. ולעניינו: קטנות א' היא כמות שבכמות. גדלות א' היא איכות שבכמות. קטנות ב' היא כמות שבאיכות. גדלות ב' היא איכות שבאיכות.

תחילה עסוקים בתיקון הקטנות, הבהמיות. אז יש עבודה כמותית שאמנם מצטברת והופכת לאיכות, אך זו עדיין איכות שבכמות, ולכן הכמות היא העיקר, כמו ההכרעה ההלכתית שהמעשה הוא העיקר (תן צדקה פעמים רבות), ריבוי הכמות מכריע את האיכות, הימים גוברים על השבועות.

אך ככל שמגיעים לגדלות, קופצים מדרגה ומכירים כי העיקר הוא הכוונה הפנימית, המחשבה והרצון, איכות של רעותא דלבא. כעת, הכמות היא כמות של איכויות, ריבוי רצונות טובים המהווים הקדמה לתכלית של ראיית המהות ביום החמשים, "רצוננו לראות [דווקא] את מלכנו"[כז], להגיע לאיכות שבאיכות.

אכן, אין לדלג על קטנות ב', כי דווקא בזכות הקטנות הזו, ההשתוקקות של ישראל המקטינים את עצמם לרגלי הר סיני, ה' נענה ונתגלה לכל עם ישראל במעמד הר סיני (הקיים לדורות, שהרי כל הנשמות היו אז והקול הגדול של מעמד הר סיני לא פוסק לעולם). **סיני = עין**, ראית המהות (גדלות ב') "עין בעין נראה"[כח].

נדייק יותר: גדלות א', איכות שבכמות, נקראת שבועות, "שבעה שבועות תספר לך". ואילו גדלות ב', האיכות שבאיכות, נקראת שבתות: "ממחרת השבת.. שבע שבתות תמימות". והנה המושג תמימות, השלמות האמתית, שייך דווקא לשבת. מתוך המדרגה העליונה, תמימות ושלמות השבת, מתפשטת התמימות גם לדרגות התחתונות, כל יום בספירה הוא תמים, "יום שכולו שבת". כך מתפרש "וספרתם לכם ממחרת השבת" על כל ימי הספירה: היום הקודם לספירה נקרא שבת, אך גם היום הראשון לעומר הופך להיות שבת שאחריה סופרים "שני ימים לעומר", וכן הלאה. נמצא שכל יום הוא שבת והוא ממחרת השבת.

כז רש"י על שמות יט, ט.
כח במדבר יד, יד.

פרקי אבות

פרק ה', משנה י"ז

מחלוקת לשם שמים

כָּל מַחֲלֹקֶת שֶׁהִיא לְשֵׁם שָׁמַיִם, סוֹפָהּ לְהִתְקַיֵּם. וְשֶׁאֵינָהּ לְשֵׁם שָׁמַיִם, אֵין סוֹפָהּ לְהִתְקַיֵּם. אֵיזוֹ הִיא מַחֲלֹקֶת שֶׁהִיא לְשֵׁם שָׁמַיִם, זוֹ מַחֲלֹקֶת הִלֵּל וְשַׁמַּאי. וְשֶׁאֵינָהּ לְשֵׁם שָׁמַיִם, זוֹ מַחֲלֹקֶת קֹרַח וְכָל עֲדָתוֹ.

לפי הקבלה[א] "לשם שמים" היינו לעלות מ"שם" ל"שמים" וליחד אותם. "שם" היינו המלכות ו"שמים" היינו התפארת הממזגת את הגוונים, "שמים, אש ומים" (אש של הגבורה ומים של החסד). דווקא מתוך המחלוקת בין הדעות השונות בישראל, נולד יחוד בין בעלי המחלוקת, מיזוג וחיבור הנשמות.

המפרשים מתקשים: מה הכוונה "סופה להתקיים"? והרי הלכה רק כאחד הצדדים, "הלכה כבית הלל"! יש מפרשים שבעלי המחלוקת מתקיימים ואינם אובדים כקרח ועדתו. יש מפרשים שתכלית המחלוקת היא השגת האמת ותכלית זו מתקיימת, "מתוך הויכוח יתברר האמת"[ב]. אך פירושים אלו קצת קשים, שסוף סוף המחלוקת עצמה לא מתקיימת.

יש מפרשים[ג] שבאמת שתי הדעות קיימות, כי אמנם הלכה כבית הלל אבל "אלו ואלו דברי אלהים חיים הן"[ד] ויש לשתי הדעות שרש בעולמות העליונים. גם פירוש זה עדיין קשה במשמעות הפשוטה של הלשון "סופה להתקיים"[ה]. לכן מפרשים[ו] על פי דברי האר"י הקדוש שלעתיד תהיה הלכה כבית שמאי, ונמצא ש"סופה להתקיים ממש"!

ועדיין יש להבין: הרי שתי הדעות במחלוקת אינן מתקיימות כאחת, עכשיו מתקיימת דעת בית הלל ולעתיד דעת בית שמאי! לכן אומר הרבי[ז] הסבר מופלא: לעתיד יתגלה ששתי הדעות קיימות כאחת! כלומר, מצד גדרי הבריאה ניתן לומר הלכה כאחד הצדדים בלבד, אבל מצד רצון ה' (וכל המצוות הם רצון ה') יתכן שתהיה הלכה כבית הלל ובית שמאי יחד, שהרי הוא יתברך "נושא הפכים" ו"נמנע הנמנעות". אם כן, דברי האר"י שהלכה תהיה כבית שמאי אמורים לתקופה הראשונה של ימות המשיח אבל לאחר מכן יתעלה העולם עד שתתקיים ההלכה כבית הלל וכבית שמאי כאחת.

שרש מחלוקת הלל ושמאי הוא נשמת **משה**, ראשי תבות **מ**חלוקת **ש**מאי **ה**לל. **מחלוקת שמאי הלל** = 1000, סוד אלף אורות שניתנו למשה במתן תורה. בדרגה זו, דברי שמאי והלל קיימים כאחד, ושמחים כנתינתם מסיני, כאשר בבחינת "נושא הפכים" הם עדיין בגדר הפכים אך נישאים יחד ואילו בבחינת "נמנע הנמנעות" הם אינם הפכים כלל אלא כולא חד ממש.

ורמז מופלא: הערך הממוצע של חמש המלים **מחלוקת לשם שמים סופה להתקים** = **שמאי הלל**!

נערך ע"י יוסף פלאי, לפי שיעור כ"ד סיון תשע"ט.

א ספר הליקוטים פרשת קרח.

ב שני הפירושים ברע"ב.

ג ראה דרך חיים והון עשיר.

ד עירובין יג, ב.

ה כדברי אדה"ז לקו"ת פרשת קרח נד, ג.

ו לקו"ת שם בשם מק"מ. וכך מפרש כאן החיד"א.

ז לפי ד"ה ויקח קרח תשכ"ז; ספר השיחות תשנ"ב ח"א עמ' 33.

הסיפור החסידי

הרמח"ל | סודות משמים

רבי משה חיים לוצאטו נולד בפדובה שבאיטליה בשנת תס"ז, לאביו רבי יעקב ואמו דיאמנטה. נודע כעילוי מגיל צעיר, וכבר בגיל 14 כבר ידע בעל פה את הש"ס וכתבי האר"י. בגיל 20 זכה להתגלות מ"מגיד" שמימי שהכתיב לו סודות עליונים, אירוע שהצית פולמוס חריף בעולם היהודי. רבנים רבים האשימוהו בשבתאות והוא נאלץ להישבע שלא יעסוק בקבלה מעשית. בשנת תצ"א נישא לצפורה פינצי והתיישב בפדובה. לאחר מכן עבר לאמסטרדם, שם חיבר את ספריו המפורסמים "מסילת ישרים" ו"דרך ה'". בשנת תק"ג עלה לארץ ישראל והתיישב בעכו, שם כתב ספר תורה והתכונן להמשך מסעו אל תוך הארץ. נסתלק במגפת דבר בגיל 40 בכ"ו באייר, יסוד שביסוד, תק"ו, ונטמן בטבריה (ויש גורסים – בכפר יסיף).

בהיותו כבן עשרים, לאחר שכבר למד רבות בנגלה ובנסתר ואפילו חיבר ספר כעין ספר התהילים, זכה הרמח"ל לגילוי מופלא משמים: 'מגיד' שהיה מגלה לו נסתרות בלשון ספר הזוהר. בתחילה שמר על כך בסוד, אך לאחר שהתגלה הדבר והחלו וויכוחים אודות מקור הגילויים הללו, החל הרמח"ל עצמו לספר על כך מכלי ראשון.

במכתב לרבי בנימין הכהן, תיאר הרמח"ל: "ביום ראש חודש סיון התפ"ז, בהיותי מיחד יחוד אחד, נרדמתי. ובהקיצי שמעתי קול אומר, "לגלאה נחיתנא, רזין טמירין דמלכא קדישא". ומעט עמדתי מרעיד, ואחר נתחזקתי. והקול לא פסק, ואמר סוד מה שאמר. ביום הב' בשעה ההיא — השתדלתי להיות לבדי בחדר, וחזר הקול ואמר סוד אחר. עד שאחר כך ביום אחד, גילה לי שהוא מגיד שלוח מן השמים, ומסר לי ייחודים פרטים לכוון בכל יום — ואז יבא. ואני לא רואה אותו, אלא שומע קולו מדבר מתוך פי. ואחר כך נתן לי רשות לשאול גם כן.

ואחר כך כמשלש חדשים, נתן לי תיקונים פרטים לעשות בכל יום, כדי שאזכה לגילוי אליהו ז"ל. ואז צוה לי לחבר ספר על קהלת, שהוא היה מפרש לי הסוד של הפסוקים כל אחד. ואחר כך בא אליהו, ואמר סודות מה שאמר. והוא אמר שעתה יבוא מטט' שרא רבא. ובבואו ידעתי שהוא — הוא, מפני דברי אליהו שאמר לי, ומאז והלאה הכרתים, כל אחד בפני עצמו.

גם יש נשמות מתגלות, שאיני יודע שמם... וכל הדברים האלה בנפלי על פני אני עושה. ורואה את הנשמות האלה הקדושות, כמתוך חלום ממש בצורת אדם".

רבי רפאל ישראל קמחי כותב: "בעיני ראיתי היחודים שעשה בנפילתו על פניו, סמוך על ידיו על השלחן כמו חצי שעה. ואחר כך עמד, והקולמוס בידו מהיר כותב בזמן מועט — פחות מחצי שעה פולייו או פולייו וחצי מסודות התורה, דברים עליונים בתכלית, והכל בלשון זוהר, מה שאין כח בשכל ולא ביד וקולמוס אנושי. וכן עשה כמה פעמים, וזה אפשר ואפשר, כי הקב"ה השפיע עליו שפע ממרומים. והוא הצניע בהצנע — מה שלבו חפץ, ה' בידו יצלח...".

אך הגילויים הללו, זמן מועט כל כך מהשבר שגרם שבתאי צבי, גרמו לפחד מפני משיח שקר

נערך ע"י יהודה הס.

נוסף — פחד שהתעצם בעקבות ריבוי העיסוק של הרמח"ל במשיח ובעניינו. רבו של הרמח"ל, מהר"י באסאן, המליץ לו לחדול מעיסוק בכך כדי להימנע מלהצית את המחלוקת עוד יותר.

בסופו של דבר, תיבת כתביו נשלחה מפדובה אל רבי יעקב כ"ץ, שדן את הכתבים לקבורה ואת מיעוטם לשריפה. עותקים בודדים של כמחצית מספרי רמח"ל שרדו בכתבי יד, ומהם התפשטו והועתקו בסתר עד להדפסתם שנים רבות לאחר מכן — לאחר שוך המחלוקת והתקבלותו בכל ישראל.

על פי הרמח"ל, מנהיג הבורא את עולמו בשתי הנהגות: הנהגת היחוד, שכולה אך טוב וחסד בטוב הנראה והנגלה, והנהגת המשפט - תוכחת מגולה מאהבה מסותרת.

אך הנהגת המשפט נוהגת רק בזמן הזה, כאשר יש מציאות של רע בעולם. לעתיד לבוא, עם ביאת משיח, תתבטל הנהגת המשפט לגמרי ותישאר הנהגת היחוד לבדה (והוא סוד "ולציון יאמר איש ואיש יולד בה": שגם האשה, סוד שם ב"ן שהוא הנהגת המשפט, תחזור להיות איש, שם מ"ה, הנהגת היחוד שכולו חסד ואהבה גלויה. והרמז: **הנהגת היחוד הנהגת המשפט** = **"ודבק באשתו והיו לבשר אחד").**

ברמח"ל, שחתר כל חייו להבאת האיחוד השלם, אכן היה ניצוץ משיח. לא לשווא נתקבלו כתביו כמעט על כל ישראל— כאשר בעלי המוסר דבקים במסילת ישרים, מקובלי הליטאים מעריצים את ספרי הקבלה שכתב ואף בכתבי החסידות מביאים דברים משמו.

אך במספר מקומות נראה, כי יחס גדולי החסידות אליו מורכב: הצמח צדק מחד, ביקר את הנהגתו להיות ללא זקן כל עוד היה בחו"ל, כשיטת מקובלי איטליה מהם למד, אך מאידך מובא שהיה בקי בספרו 'מסילת ישרים' בעל פה; הבעל שם טוב אמר עליו כי הוא ניצוץ משיח, אלא שהוא 'משיח תהו'; ועל המגיד ממעזריטש מסופר כי היה קורא שורה מ'קל"ח פתחי חכמה' בטרם אמר תורה — ואחר כך אומר: "ראו יתרון האור מן החושך..."

אך פירוש הדברים כפשוטם מעלה תהיות: הלא המגיד ממעזריטש עצמו הגדיר את ספרו של הרמח"ל, בהזדמנות אחרת, כ"בהיר וטהור". נוסף על כך, בהקדמת הספר 'קל"ח פתחי חכמה' נדפסה הסכמתו הנלהבת של ר' ייב"י מתלמידי המגיד, והמדפיס הוסיף כי רבי ייב"י אמר לו בשם רבו "שאין דורו [של הרמח"ל] היו כדאים להבין צדקתו ופרישותו".

על כן, את דברי המגיד על "יתרון האור מן החשך", יש להבין כמתייחסים לחשך העליון: ישנה מדרגה אלוקית שאיננה מושגת ואיננה מתגלה, הקודמת בזמן ובמעלה לאור המתגלה מתוכו דווקא. רק על רקע החושך העליון מבהיקה כראוי מעלת האור ועניינו, וגם תורת החסידות באה על רקע תורתו של הרמח"ל.

אם נסכם את יחסם של צדיקים אלו לרמח"ל, ניתן לראות בהם סדר של בריאה־יצירה־עשיה, שלושת העולמות התחתונים בהם שייכים ניגוד ומחלוקת בין הדעות:

הערכת הבעל שם טוב לרמח"ל כניצוץ של משיח, שייכת לעולם הבריאה. עולם הבריאה קשור בחושך העליון, מפני שהוא עולם של אפשרויות היוליות, לא ממומשות. דווקא שם נמצא שורשו של מלך המשיח, שהוא מציאות אוורירית המוכנה להתממש בכל רגע.

התייחסות המגיד אליו כ"חושך" ומאידך כ"בהיר וטהור", שייכת לעולם היצירה. כאן שוב בולטת שייכות הרמח"ל לעולם הבריאה דווקא, כלשון הפסוק "יוצר אור ובורא חושך" — האור שייך לעולם היצירה ואילו החושך לעולם הבריאה.

ביקורת הצמח צדק, שגידול הזקן היה עיקרי מאוד בתורתו [בנגלה ובנסתר], שייכת לעולם העשיה. כמסופר על הצמח צדק, שתבע מתלמידו כי "מאך דא [עשה כאן] ארץ ישראל!", סובר הצמח צדק כי גם בחו"ל יכולים להאיר כל י"ג תקוני דיקנא. ואם גם בחו"ל, בגלות, יכולים לחוש את י"ג מדות הרחמים, ממילא מצוה להדמות אליו יתברך: "מה הוא רחום

המשך בעמ' 31 <<<

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

קושיות על התורה והיהדות

לבית חב"ד שלנו מגיע לאחרונה יהודי יקר וידען שיש לו הרבה הנחות יסוד משונות וקושיות על התורה והיהדות. בקצרה אומר שהוא מאוד לא מתחבר למצוות מעשיות ואף מרבה להביא "הוכחות" מדברי הנביאים והרמב"ם במורה נבוכים [על מעשה הקטורת והקרבנות] על כך שלקב"ה אין חפץ בכלל במצוות מעשיות אלא רק בנקודת הלב הפנימית של האדם. מתוקף הטענה הזו הוא גם מסרב ללמוד חסידות ופנימיות התורה, כיוון שהן 'קובעות מסמרות' ומרחיקות את האדם מהנקודה הפנימית שלו. טענה נוספת שלו היא שבתורה ובתורה שבע"פ יש הרבה דברים הלקוחים ממקורות קדומים של דתות אחרות. עוד הוא טוען שביהדות לאורך הדורות היו רבים שהיו נגועים בתאוות בצע וניאוף ח"ו.

שאלתי היא כיצד עליי להתייחס לקשר איתו ולשאלות שהוא מעלה. מצד אחד נראה שמאוד חשוב לו להגיע אלינו לבית חב"ד כמעט על בסיס יומי ומאידך נראה שהוא בעצם מנסה לשכנע אותי בצדקת דעותיו והשקפותיו.

מענה:

ראשית כל עליך להסביר לו שה"יהדות" וה"תורה" שהוא מכיר הן עדיין לא היהדות והתורה האמתיות שאת טוב טעמן הוא טרם זכה לטעום. כפי שהוא מעוניין שאתה תהיה פתוח לשמוע את הדברים שלו, עליו להיות פתוח גם לשמוע וללמוד דברים חדשים.

בחב"ד (שלא כמו במקומות אחרים) אפשר ללמוד (לעומק) את מורה נבוכים. ואדרבא, אחרי כל מה שהרמב"ם מבאר שם, הרי הוא בעצמו הקפיד לשמור על קלה כחמורה ואף הקדיש את חייו כדי לברר את הלכות כל תרי"ג מצות התורה (כולל הקרבנות) ולהנחיל ידע זה לעם ישראל תוך כדי שהוא פוסק להלכה שכשיבוא המשיח כל המצות תחזורנה כו'. בכלל, רבים וטובים נסו להבין מה עומק השקפתו של הרמב"ם במורה נבוכים ו"עוד לאלוה מלין" להאריך בזה אי"ה בע"פ.

אלפי ורבבות צדיקים במשך דורות היהדות היו נקיים לגמרי מכל שמץ רדיפת בצע, שחיתות וניאוף ח"ו, והקדישו את חייהם לדבוק באלקות ולהאיר את אור התורה לרבים. עליו להכיר יותר טוב את צדיקי החסידות, הבעל שם טוב ותלמידיו (ביחד עם דברי הנביאים, כדאי שיקרא סיפורי בעל שם טוב מוסמכים, כמו אלה שעברו דרך מסורות חסידיות מוסמכות).

לגבי דברים בתורה־יהדות שנדמה שלקוחים ממקומות אחרים — הנה מיסודות היהדות היא עבודת הבירורים, דהיינו גיור כהלכה, לא רק של אנשים אלא של כל החכמות והדעות כו' שיש בקרב אומות העולם. הכל מתחיל מאברהם אבינו, "אב המון גוים", "ואת הנפש אשר עשו בחרן", "אברהם מגייר את האנשים ושרה מגיירת הנשים" (בכלל 'אנשים' ו'נשים' הן דעות זכריות ודעות נקביות, כמבואר בדא"ח). חז"ל למדונו ש"חכמה בגוים תאמין, תורה בגוים אל תאמין" — זהו כח מיוחד שניתן לנפש היהודי, לברר ניצוצות קדושים מתוך כל דבר בעולם (אינו יהודי אינו שייך ומסוגל לכך). זהו נושא גדול ורחב שצריך להתעמק בו. העיקר הוא, שכל מה שנדמה לו שבא ממקום זה, או שיש

אָנֹכִי וְהַיְלָדִים

הַמָּדוֹר לְיַלְדֵי יִשְׂרָאֵל

סוֹד הַשַּׁבָּת

שֶׁבַע הוּא הַמִּסְפָּר שֶׁלָּנוּ הַשַּׁבָּת!

מַדּוּעַ? קֹדֶם כֹּל, כִּי אֲנַחְנוּ כָּעֵת בְּשַׁבָּת, וְהַשַּׁבָּת מַגִּיעָה אֵלֵינוּ בְּסוֹף כָּל שָׁבוּעַ וְחוֹתֶמֶת אֶת מִנְיַן "שִׁבְעָה יְמֵי שַׁבַּתְּא". כָּךְ הוּא הַסֵּדֶר מֵאָז בְּרִיאַת הָעוֹלָם. שֵׁנִית, אֲנַחְנוּ כְּבָר בְּשָׁלָב מִתְקַדֵּם מְאֹד שֶׁל סְפִירַת הָעֹמֶר, בָּהּ אָנוּ סוֹפְרִים "שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת תְּמִימוֹת" — שִׁבְעָה שָׁבוּעוֹת, שֶׁבְּכָל אֶחָד מֵהֶם שִׁבְעָה יָמִים. יוֹתֵר מִכָּךְ, בְּמוֹצָאֵי הַשַּׁבָּת הַקְּרוֹבָה נַסִּים אֶת סְפִירַת הַשָּׁבוּעַ הַשִּׁשִּׁי, וּמִיָּד לְמָחֳרָת נַתְחִיל בְּסְפִירַת הַשָּׁבוּעַ הַשְּׁבִיעִי וְהָאַחֲרוֹן! וְאִם כָּל אֵלּוּ לֹא הִסְפִּיקוּ לָנוּ, נִפְתַּח אֶת הַחֲמָשׁ וּנְגַלֶּה עוֹד שְׁתֵּי מִצְווֹת שֶׁקְּשׁוּרוֹת לַמִּסְפָּר שֶׁבַע — מִצְווֹת הַשְּׁמִטָּה וְהַיּוֹבֵל!

בֵּין שְׁתֵּי הַמִּצְווֹת — סְפִירַת הָעֹמֶר וּמִנְיַן שְׁנוֹת הַשְּׁמִטָּה וְהַיּוֹבֵל — קַיָּמִים קְוִים מְשֻׁתָּפִים. כְּמוֹ בְּסְפִירַת הָעֹמֶר, גַּם בְּשְׁנֵי הַיּוֹבֵל אָנוּ מְצַוִּים לִסְפֹּר שֶׁבַע שְׁבִיעִיּוֹת — שִׁבְעָה מַחְזוֹרִים שֶׁל שֶׁבַע — "וְסָפַרְתָּ לְךָ שֶׁבַע שַׁבְּתֹת שָׁנִים, שֶׁבַע שָׁנִים שֶׁבַע פְּעָמִים". גַּם בְּסִיּוּמָם שֶׁל הַמִּנְיָנִים שֶׁבִּשְׁתֵּי מִצְווֹת אֵלּוּ קַיָּם דִּמְיוֹן: סוֹפָם שֶׁל יְמֵי סְפִירַת הָעֹמֶר הוּא בַּיּוֹם שֶׁאַחֲרֵיהֶם, בַּיּוֹם הַחֲמִשִּׁים, חַג מַתַּן תּוֹרָה. וּבְדוֹמֶה לְכָךְ, סוֹפָהּ שֶׁל סְפִירַת אַרְבָּעִים וְתֵשַׁע שָׁנוֹת מַחֲזוֹרֵי הַשְּׁמִטָּה גַּם הוּא בַּשָּׁנָה הַבָּאָה אַחֲרֵיהֶן, בִּשְׁנַת הַחֲמִשִּׁים, שְׁנַת הַיּוֹבֵל.

אָז מַהוּ סוֹד הַמִּסְפָּר שֶׁבַע?

לְהוֹסִיף פְּנִי לְאִירָן

אֲנִי רוֹצֶה שֶׁנַּעֲרֹךְ יַחַד נִסּוּי קָטָן. לְצֹרֶךְ הַנִּסּוּי עֲלֵיכֶם לְהִצְטַיֵּד בְּשִׁשָּׁה מַטְבְּעוֹת

‹‹‹

לע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע"י הרב שילה אופן.

לזה בסיס במציאות או שלא. ואפילו אם כן, הרי שהדבר עבר שינוי המהות ובא לידי תיקון שלם, טוב ושמח, בתורה הקדושה (ודוגמה פשוטה לזה היא ניגונים חסידיים שמקורם בניגוני רועים גוים...). כל טוב והצלחה רבה בקירוב נפשות לאבינו שבשמים.

בְּגֹדֶל זֶהֶה (בְּשַׁבָּת חַפְּשׂוּ טַבָּעוֹת אוֹ 'פּוּגִים'). כָּעֵת, נַסּוּ לְסַדֵּר אוֹתָם בַּצּוּרָה שֶׁנִּרְאֵית בְּעֵינֵיכֶם הֲכִי יָפָה וּמֻתְאֶמֶת. אֲנִי מַנִּיחַ שֶׁחֵלֶק יִבְחֲרוּ לְסַדֵּר אוֹתָם בְּצוּרַת קַו יָשָׁר [כְּמוֹ בְּצִיּוּר א], חֵלֶק יַעֲדִיפוּ אֶת צוּרַת הַמַּלְבֵּן [כְּמוֹ בְּצִיּוּר ב], וְחֵלֶק יְסַדְּרוּ אוֹתָם כִּשְׁנֵי מְשֻׁלָּשִׁים צְמוּדִים [כְּמוֹ בַּצִּיּוּרִים ג־ד]:

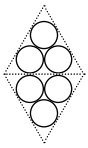
צִיּוּר א

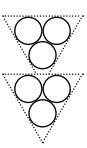
צִיּוּר ב

צִיּוּר ג

צִיּוּר ד

אֲבָל בַּעֲלֵי רֹאשׁ מְקוֹרִי יוּכְלוּ לִיצֹר לָנוּ צוּרָה מְעַנְיֶנֶת יוֹתֵר. מִשֶּׁשָּׁה עִגּוּלִים אֶפְשָׁר לִיצֹר מַעְגָּל חָלוּל, כְּמוֹ עֲלֵי כּוֹתֶרֶת הַמַּקִּיפִים אֶת הַפֶּרַח, כְּשֶׁהֶחָלָל שֶׁנּוֹצַר בְּתוֹכוֹ זֶהֶה בְּגָדְלוֹ בְּדִיּוּק לַזֶּה שֶׁל שֵׁשֶׁת הָעִגּוּלִים הַמַּקִּיפִים אוֹתוֹ, כְּמוֹ בַּצִּיּוּר הַבָּא:

מָה הַמְיֻחָד בַּצּוּרָה הַזּוֹ? בְּאַרְבַּע הַצּוּרוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת יֵשׁ יֹפִי מְסֻיָּם, אֲבָל הִוא סוֹפִי וּמֻשְׁלָם. מָה הַכַּוָּנָה? שֶׁהַצּוּרָה יָפָה כְּפִי שֶׁהִיא, וְאֵין לִי צֹרֶךְ לְהוֹסִיף עָלֶיהָ אוֹ לְשַׁנּוֹת אוֹתָהּ. יָכוֹל לִהְיוֹת אֲפִלּוּ לְהֶפֶךְ, שֶׁאִם אוֹסִיף רַק אֲקַלְקֵל, וְ"כָּל הַמּוֹסִיף — גּוֹרֵעַ". לְמָשָׁל: אִם אוֹסִיף עִגּוּל בַּצִּיּוּר הַשֵּׁנִי אֲקַלְקֵל אֶת צוּרַת הַמַּלְבֵּן שֶׁנּוֹצְרָה; אִם אוֹסִיף אוֹתוֹ לַצִּיּוּר הַשְּׁלִישִׁי אוֹ הָרְבִיעִי אֲקַלְקֵל אֶת צוּרוֹת הַמְּשֻׁלָּשִׁים שֶׁסִּדַּרְתִּי. לְעֻמַּת זֹאת, בָּאֶפְשָׁרוּת הָאַחֲרוֹנָה שֶׁבָּחַרְתִּי, לֹא רַק שֶׁלֹּא תֵּהָרֵס צוּרַת הַמַּעְגָּל שֶׁנּוֹצְרָה, אֶלָּא נִרְאֶה שֶׁהָעִגּוּל הֶחָלוּל שֶׁנּוֹתַר בְּאֶמְצָעוֹ רַק מַמְתִּין וּמְחַכֶּה שֶׁיָּבוֹא הָעִגּוּל הַשְּׁבִיעִי, יִכָּנֵס אֶל תּוֹכוֹ וְיַמַּלֵּא אוֹתוֹ.

אָפֵּה חָסֵר כָּאן?

לַצּוּרָה שֶׁיָּצַרְנוּ בְּאֶמְצָעוּת שִׁבְעַת הַמַּטְבְּעוֹת קוֹרְאִים בִּשְׂפַת פְּנִימִיּוּת הַתּוֹרָה 'צוּרַת שַׁבָּת'. שֵׁשֶׁת הָעִגּוּלִים דּוֹמִים לְשֵׁשֶׁת יְמוֹת הַחוֹל, שֶׁיַּחְדָּיו יוֹצְרִים מַעְגָּל מֻשְׁלָם. מֻשְׁלָם? כִּמְעַט, כִּי בֶּאֱמֶת הָעִקָּר חָסֵר מִן הַסֵּפֶר. הֶחָלָל שֶׁבְּמֶרְכַּז הַמַּעְגָּל מַזְכִּיר לָנוּ אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת. כַּאֲשֶׁר סִיֵּם ה' יִתְבָּרַךְ אֶת מְלֶאכֶת בְּרִיאַת הָעוֹלָם בְּשִׁשָּׁה יָמִים הָיָה הָעוֹלָם מֻשְׁלָם. חֲזַ"ל מְדַמִּים אֶת הָרְגָעִים שֶׁל סוֹף הַיּוֹם הַשִּׁשִּׁי לַחֲתֻנָּה גְּדוֹלָה. הֶחָתָן וּמִשְׁפַּחְתּוֹ כְּבָר הִגִּיעוּ, הָאוּלָם הַמְּפֹאָר מוּכָן, הַתִּזְמֹרֶת עֲרוּכָה וַאֲפִלּוּ הָרַב כְּבָר נִצָּב תַּחַת הַחֻפָּה וּמַמְתִּין לְאוֹת הַפְּתִיחָה. וּמָה חָסֵר? הַכַּלָּה עוֹד לֹא הִגִּיעָה — "מֶה הָיָה הָעוֹלָם חָסֵר? שַׁבָּת".

הַשַּׁבַּעַת הַמְּעֻגֶּלֶת בַּת שֵׁשֶׁת הַמַּטְבְּעוֹת מְבַטֵּאת אֶת עוֹלַם הַשֶּׁבַע. בַּשֶּׁבַע פּוֹעֲלִים כֹּחוֹת רַבִּים לְלֹא הַפְסָקָה, שׁוּב וָשׁוּב, בְּדִיּוּק בְּאוֹתָהּ מַתְכֹּנֶת. כֹּחוֹת הַשֶּׁבַע מַזְכִּירִים לָנוּ אֶת סִבּוּב הַשַּׁבַּעַת — אֵין לוֹ הַתְחָלָה וְאֵין לוֹ סוֹף. לְדֻגְמָה: הַגֶּשֶׁם יוֹרֵד מֵהַשָּׁמַיִם וְזוֹרֵם דֶּרֶךְ הַנְּחָלִים אֶל הַיָּם; חֹם הַשֶּׁמֶשׁ גּוֹרֵם לְמֵי הַיָּם לְהִתְחַמֵּם, לַהֲפֹךְ לְאֵדִים וְלַעֲלוֹת הַשָּׁמַיְמָה בְּצוּרַת עֲנָנֵי גֶּשֶׁם,

שֶׁשּׁוּב יוֹרֵד עַל הָאָרֶץ. דֶּגֶמָה נוֹסֶפֶת, מִגּוּפֵנוּ: אָנוּ נוֹשְׁמִים אֲוִיר נָקִי, הַמַּכִיל אֶת חֹמֶר הַחַמְצָן, וְשׁוֹאֲפִים אוֹתוֹ אֶל רֵאוֹתֵינוּ; מֵהָרֵאוֹת עוֹבֵר הַחַמְצָן אֶל הַדָּם וְדַרְכּוֹ הוּא נִסְפָּג בְּכָל חֶלְקֵי הַגּוּף וּמֵזִין אוֹתוֹ; הַגּוּף 'שׁוֹרֵף' אֶת הַחַמְצָן וּפוֹלֵט אוֹתוֹ בַּחֲזָרָה אֶל הָרֵאוֹת בְּצוּרָה שֶׁל אֲוִיר 'מְשֻׁמָּשׁ', וּמִשָּׁם בִּנְשִׁיפָה — הַחוּצָה, וְחוֹזֵר חָלִילָה.

בְּקִבְּשָׁה שָׁבַטְעַ

נוּ, אָז לְכְאוֹרָה אֶפְשָׁר לְהַמְשִׁיךְ עִם הַמַּעְגָּל הַזֶּה עַד אֵין סוֹף, לֹא? אֵיךְ יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ? אֵיךְ עוֹלִים מִתּוֹכוֹ אֶל מֵעַל לַטֶּבַע? מִי יַזְכִּיר לָנוּ לְהָרִים עֵינַיִם לַשָּׁמַיִם וְלִזְכֹּר שֶׁיֵּשׁ מִי שֶׁבָּרָא וְיָצַר אוֹתוֹ? הַתְּשׁוּבָה נְעוּצָה בַּמִּסְפָּר שֶׁבַע! הַשֶּׁבַע מְתַקֵּן אֶת הַשֶּׁבַע! הַשַּׁבָּת תְּקַדֵּשׁ אֶת הָעוֹלָם וְתַזְכִּיר לָנוּ אֶת מִי שֶׁבָּרָא אוֹתוֹ גַּם בְּמַהֲלַךְ יְמוֹת הַחוֹל; שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה תַּזְכִּיר לָנוּ שֶׁהָאָרֶץ וִיבוּלָהּ שַׁיָּכִים לַה' — "כִּי לִי כָּל הָאָרֶץ"; שְׁנַת הַיּוֹבֵל תַּזְכִּיר גַּם לְבַעֲלֵי הַנְּכָסִים הַכְּבֵדִים — הַקַּרְקָעוֹת וְהָעֲבָדִים — שֶׁבֶּאֱמֶת אֵינָם שֶׁלָּהֶם, אֶלָּא רַק פִּקָּדוֹן בְּיָדָם.

וּמָה תַּזְכִּיר לָנוּ סְפִירַת שְׁבִיעִיּוֹת הָעֹמֶר? שֶׁהַהִתְנַהֲגוּת הַטִּבְעִית שֶׁלָּנוּ צְרִיכָה לְהִתְעַדֵּן, לְהִשְׁתַּפֵּר וְלִהְיוֹת מוּכָנָה לִשְׁמֹעַ אֶת הַהַדְרָכָה הָאֱמִתִּית מִפִּיו שֶׁל מִי שֶׁטָּבַע אוֹתָהּ בָּנוּ. בְּסוֹפָם שֶׁל יְמֵי סְפִירַת הָעֹמֶר נְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה — חָכְמָתוֹ וּרְצוֹנוֹ שֶׁל ה' יִתְבָּרַךְ!

שֶׁנִּזְכֶּה לָצֵאת מֵהַ'טַּבַּעַת' וְלִהְיוֹת שְׁבִיעִים מִגִּלּוּי אֱלֹקוּת!

שַׁבָּת שָׁלוֹם וּמְבֹרָךְ!

קִ'

המשך מעמ' 27 <<<

— בגילוי ממש אפילו בגלות — אף אתה היה רחום", כשתגדל את הדיקנא קדישא וד"ל).

חידוש הצמח צדק הוא, שגם ב'אף עשיתיו' של עולם העשיה יש גילוי אלקות שמקורו מעל לבריאה ויצירה, בעולם האצילות. דווקא המילה "אף" הנדרשת גם ככעס, באה לרבות את האצילות במקום העשיה דוקא — ולגלות את היחוד העליון במקומם של הנפרדות והדין.

(מרשימת הרב)

ההשגחה הפרטית מבלבלת אותך? כשיודעים

בשכל על מציאות ה', בורא העולם המשגיח על כל פרט במציאות, אפשר ליישב גם את כל הקושיות על הנהגת ה' — השכל מסוגל לפלפל ולתרץ כל דבר. אבל מי שמתמסר לשליחות של הפצת אלקות זוכה ממש **לראות** את השגחת ה' הפרטית, ודווקא אז העניינים מסתבכים... כאשר רואים מול העינים הנהגות לא־מובנות של ה', דוגמת "צדיק ורע לו" ו"רשע וטוב לו", לא עוזר שום תירוץ שכלי — מראה עינים גובר על פלפולי השכל. במצב כזה, ניתן רק לאחוז חזק באמונה פשוטה, ללא כל הבנה, ועמה לצלוח את המשבר.

המענה העמוק לקושיות על הנהגת ה', לו זוכה מי שאוחז באמונה, הוא 'הרמת המבט' מהסתכלות על ההשגחה להסתכלות על המשגיח עצמו. כאשר זוכים לראות באופן מוחשי כיצד ה' מהווה את העולם יש מאין ואפס בכל רגע מחדש מרגישים את טוב ה' מפעם בכל הבריאה. אז ההנהגה כולה מתגלה כטובה, מובנת ומעוררת הזדהות. המציאות הופכת 'שקופה' ו'אוורירית', כשכל קשייה נמוגים, עד שמתגלה נוכחות ה' בתוך כל פרט במציאות — ה' הוא הכל והכל הוא ה'!

בנקודה הזו, בין השאר, עוסק השיעור הראשון בגליון השבוע — שיעור יסודי, שהופך את כוונות האריז"ל הסבוכות לספירת העומר למבנה נפשי־קיומי, המתאר את מסלול הצמיחה והשליחות של נשמה יהודית בעולם הזה ומפיק ממנו תובנות עמוקות בעבודת ה'. אל תפספסו גם את השיעור השני, לימוד מרתק ב"חנה אריאל" לכבוד הילולת רבי אייזיק מהומיל, העוסק בטבע היהודי המיוחד המתגלה בפעולת המצוות על המציאות שסביבנו.

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגורך?
שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052־4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?
שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il
רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי־פון:
079־9211452 או 02־5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

ג	ל	ע	י	נ	י
ו	א	ב	י	ט	ה
נ	פ	ל	א	ו	ת
מ	ת	ו	ר	ת	ד